

Nr 6.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m. jämte i ärendet väckta motioner.

Genom en den 21 februari 1947 dagtecknad proposition, nr 76, vilken hänvisats till särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt, i statsrådet samma dag hållet protokoll över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att godkänna de grunder för hushållningssällskapens organisation och verksamhet, som enligt berörda statsrådsprotokoll förordats av föredragande departementschefen.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta *motioner*, nämligen

I: 242 av herr *Åman m. fl.*,

I: 246 av herr *Beck-Friis*,

I: 257 av herr *Domö m. fl.*, i vad den gäller i propositionen behandlade frågor,

I: 258 av herr *Gränebo m. fl.*, i vad den gäller i propositionen behandlade frågor,

I: 259 av herr *Sundelin*,

I: 260 av herr *Näsgård m. fl.*,

I: 261 av herr *Isaksson m. fl.*,

I: 262 av herr *Bergh, Ragnar*,

I: 263 av herr *Beck-Friis m. fl.*,

I: 264 av herr *Beck-Friis m. fl.*,

II: 371 av herr *Nilsson* i *Varuträsk m. fl.*, likalydande med motionen nr 242 i första kammaren,

II: 378 av herr *Svensson* i *Ljungskile*,

II: 389 av herr *Skoglund* i *Doverstorp m. fl.*, likalydande med motionen nr 257 i första kammaren, i vad den gäller i propositionen behandlade frågor,

II: 390 av herr *Svensson* i *Grönvik m. fl.*, likalydande med motionen nr 258 i första kammaren, i vad den gäller i propositionen behandlade frågor,

II: 391 av herr *Karlsson* i *Stuvsta m. fl.*,

II: 392 av herr *Kyling m. fl.*, likalydande med motionen nr 261 i första kammaren,

II: 393 av herr *Dickson*, likalydande med motionen nr 264 i första kammaren,

II: 394 av herr *Larsson* i *Karlstad m. fl.*, likalydande med motionen nr 263 i första kammaren,

II: 395 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, likalydande med motionen nr 259 i första kammaren,

II: 396 av herrar *Persson* i Norrby och *Stenvall*.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse för dessa ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med behandlingen av de frågor, å vilka motionerna ha avseende. Beträffande motiveringen för motionärernas yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Genom proposition den 25 februari 1944 (nr 172) med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet lämnade Kungl. Maj:t riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående huvudgrunderna för hushållningssällskapens organisation och verksamhet. Sedan jordbruksutskottet den 8 juni 1944 avgivit utlåtande (nr 60) i anledning av propositionen, anmälde riksdagen i skrivelse den 20 juni 1944 (nr 398), att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet i utlåtandet hemställt.

Riksdagens nu berörda beslut innebär, att riksdagen i princip uttalat sig för en omorganisation av hushållningssällskapen och deras verksamhet. Härvid har riksdagen emellertid endast tagit ställning till de allmänna riktlinjerna för omorganisationen. Enligt beslutet skulle före det slutgiltiga genomförandet ytterligare överväganden rörande detaljspörsmål av skilda slag äga rum.

Genom beslut den 13 oktober 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att i enlighet med chefens för jordbruksdepartementet närmare bestämmande verkställa den utredning, som påkallades för ett genomförande från och med budgetåret 1946/47 av den i 1944 års proposition samt i riksdagens nyssnämnda skrivelse behandlade omorganisationen av hushållningssällskapen. I anledning av detta uppdrag avgav lantbruksstyrelsen den 28 juni 1945 utredning med förslag i ämnet. Över utredningen ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden, statens pensionsanstalt, hushållningssällskapens ombud, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund samt Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund. Hushållningssällskapens ombud ha vid sitt yttrande fogat yttranden i ärendet av samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

I 1946 års statsverksproposition (IX H. T. p. 81) anförde chefen för jordbruksdepartementet, att 1942 års jordbrukskommitté i sitt blivande betänkande komme att framlägga förslag, vilka enligt kommitténs preliminära beslut hade avseende även på hushållningssällskapens framtida uppgift och verksamhet, samt att han därför hade ansett genomförandet av den vid 1944 års riksdag beslutade omorganisationen av sällskapen böra uppskjutas i avvaktan på jordbrukskommitténs utredning och förslag.

Den 1 juni 1946 avgav 1942 års jordbrukskommitté betänkande rörande riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken (SOU 1946: 42 och 46) innehållande bland annat förslag rörande ändring i hushållningssällskapens ar-

betsuppgifter. Delvis på grund härav uppdrog chefen för jordbruksdepartementet den 3 september 1946 åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning angående dels den inverkan på hushållningssällskapens personalbehov, som ett genomförande av jordbrukskommitténs förslag kunde anses medföra, dels ock genomförande för hushållningssällskapens befattningshavare av en löne-reglering av i princip samma innebörd som den, vilken från och med den 1 juli 1946 gäller för skogsvårdsstyrelsernas personal. Den 14 oktober 1946 avgav lantbruksstyrelsen den sålunda anbefallda utredningen jämte förslag i ämnet. På grund av remiss ha yttranden över denna utredning avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden, riksräkenskapsverket, statens pensionsanstalt, Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund ävensom samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Föreningen svenska hushållningssällskapens kamrerare, Föreningen Sveriges länsfiskeritjänstemän samt Sveriges hortonomförbund ha tillika inkommit med yttranden i anledning av utredningen. Ett yttrande har avgivits gemensamt av Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund och Svenska lantbrukstjänstemannaföreningen.

Härjämte torde böra nämnas att lantbruksstyrelsen den 4 oktober 1946 framlagt utredning med förslag angående utbildning för skötsel av jordbruksmaskiner. Över denna utredning ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, överstyrelsen för yrkesutbildning, särskilt tillsatta utredningsmän för utredning rörande yrkesutbildningen inom jordbruket och skogshanteringen, styrelsen för statens maskin- och redskapsprovninganstalter, styrelsen för lantbrukshögskolan, styrelsen för veterinärhögskolan, styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, styrelserna för lantbruksskolorna vid Berga, Bollerup, Klagstorp och Varpnäs, flertalet av styrelserna för lantmannaskolorna, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott, jordbrukstekniska institutet, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund, Svenska lantarbetareförbundet, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Sveriges smides- och mekaniska verkstadsidkares riksförbund, Skånes smedmästareförbund, Svenska lantbrukstjänstemannaföreningen och Svenska landsbygdens ungdomsförbund. Därjämte har förre föreståndaren för statens maskin- och redskapsprovninganstalter K. F. Adelsköld inkommit med en skrivelse i ärendet.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 75, angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitik, vilken grundar sig på 1942 års jordbrukskommittés betänkande, har Kungl. Maj:t föreslagit inrättande av nya organ — lantbruksnämnder — för jordbrukets rationalisering samt föreslagit gränsdragning mellan dessas och hushållningssällskapens arbetsuppgifter på sådant sätt, att verksamheten för rationalisering av driftsförhållandena skall handhavas av hushållningssällskapen, medan verksamheten för yttre och inre rationalisering, däri inbegripet frågor rörande betesförbättringar och siloanläggningar, skall åvila lantbruksnämnderna.

I dessa frågor får utskottet hänvisa till sitt utlåtande nr 2, vari utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:s ifrågavarande förslag.

Beträffande de yttranden som enligt vad förut sagts avgivits över lantbruksstyrelsens olika förslag får utskottet hänvisa till de redogörelser, som lämnats i propositionen.

Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens organisation och verksamhet.

Av riksdagen godkända riktlinjer.

De av riksdagen genom 1944 års principbeslut godkända riktlinjerna för omorganisation av hushållningssällskapen innebära i sina huvuddrag följande.

Den av staten hittills på olika sätt understödda allmänna undervisnings- och upplysningsverksamheten på lantbrukens område borde jämväl framdeles effektivt stödjas av statsmakterna. Det av hushållningssällskapsutredningen framlagda förslaget till allmän planläggning av sagda verksamhet syntes i stort sett ändamålsenligt. Enligt berörda förslag borde verksamheten i fråga avse praktisk ungdomsverksamhet, utbildningskurser, undervisningskurser, studieresor, premieringar och allmän upplysningsverksamhet. Undervisnings- och upplysningsverksamheten beräknades omfatta såväl jordbruk med binärningar som även det husliga arbetet.

Vidare ansåges understöd av statsmedel alltjämt erforderliga för föreningar och enskilda yrkesutövare på lantbrukens område till främjande av jordbrukets rationalisering. Vad anginge driftsekonomiska förbättringsåtgärder å jord m. m. vid enskilda jordbruk borde åtgärderna i fråga bliva föremål för noggrann planläggning och före upprättandet av förslag till viss åtgärd borde verkställas en allmän planering av driften å brukningsdelen i fråga. Denna planering borde i första hand omfatta en allmänt hållen redogörelse för de åtgärder av olika slag, som i rationaliseringssyfte borde vid lämplig tidpunkt vidtagas å brukningsdelen, samt en summarisk uppskattning av kostnaderna för sagda åtgärder. Beträffande formerna för statsunderstöd till ifrågavarande driftsekonomiska förbättringsåtgärder ansågs, att nuvarande amorteringslån borde bibehållas men statsbidrag utan återbetalningsskyldighet ersättas med avskrivningslån. De senare understöden skulle vid beviljandet givas formen av lån men sedermera avskrivnas, därest företagen hade befunnits väl underhållna och utnyttjade under viss tid.

Beträffande ledningen av den statsunderstödda undervisnings- och upplysningsverksamheten intog man den ståndpunkten, att det närmast borde ankomma på hushållningssällskapen att handhava den lokala ledningen av verksamheten. Förhållandet mellan hushållningssällskapen och de lägre lantbruksundervisningsanstalterna borde utvecklas efter i huvudsak samma linjer som hittills. Den samverkan mellan sällskapen och skolorna, som borde komma till stånd, borde liksom för närvarande genomföras helt på frivillighetens väg. Skolorna borde, i den mån så vore möjligt, envar inom sitt lokala verksamhetsområde, bliva centra för undervisnings- och upplysningsverksamheten. Genom samverkan med vederbörande hushållningssällskap borde möjliggöras ett samordnande av verksamheten för hela sällskapet område i syfte att vinna större enhetlighet i planläggningen av verksamheten samt bättre utnyttjande av tillgängliga lärarkrafter och statsmedel. Hushåll-

ningssällskapsutredningens förslag rörande särskilda, av sällskapens förvaltningsutskott utsedda undervisningsnämnder, vari skolorna borde vara representerade, borde genomföras.

Frågan om den lämpligaste organisationen av undervisnings- och upplysningsverksamheten på hemslöjdens område borde bli va föremål för närmare utredning.

Den lokala ledningen av rationaliseringsåtgärder beträffande själva driftsförhållandena vid jordbruket — såsom i fråga om jordens skötsel, levande och döda inventarier o. s. v. — borde i samma utsträckning som hittills anförts röa åt hushållningssällskapen. För ledningen av erforderliga åtgärder för rationalisering av brukningsdelarnas jordförhållanden borde däremot förutsättas lokala organ med tillgång till en mångsidigare expertis än den, som funnes eller vore avsedd att finnas hos hushållningssällskapen. Frågan om vilket organ, som skulle förmedla statsunderstöd för sagda ändamål, borde sålunda hållas öppen. Däremot fastslogs, att förmedlingen av statsunderstöd till förbättring av jordbrukets byggnader borde — i den mån nya organ icke skapades härför — handhavas av egnahemsnämnderna. Frågorna om att sammanföra vissa lånefonder och anslag för rationaliseringsåtgärder, avseende jordförhållanden m. m., till en fond respektive ett anslag samt om att bereda förmedlingsorganen större frihet än för närvarande vid förmedling av till deras förfogande ställda medel för dylika åtgärder borde hållas öppna.

I fråga om hushållningssällskapens organisation uttalades, att sällskapens karaktär av lokala sammanslutningar borde bibehållas och att sällskapen borde erhålla en starkare förankring hos jordbrukarna genom ett mera allmänt ledamotskap från dessa yrkesutövares sida. Ledamotskap i hushållningssällskap borde stå öppet för envar kommunalt röstberättigad, inom sällskapets område mantalsskriven person, som hade ingivit av ledamotsavgift åtföljd anmälan om ledamotskap. Med avseende å hushållningssällskaps styrelse — förvaltningsutskott — borde gälla, att vederbörande landsting å ena sidan och av hushållningssällskapets ledamöter utsedda lantbruksombud å andra sidan borde var för sig utse lika antal ledamöter, varjämte ordföranden borde utses av Kungl. Maj:t. Lantbruksombuden borde väljas enligt proportionell valmetod i huvudsak enligt av hushållningssällskapsutredningen föreslagna bestämmelser. Såsom villkor för statsbidrag till hushållningssällskaps allmänna verksamhet borde framdeles liksom för närvarande gälla, att sällskapet skulle ha av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Beträffande spörsmålet om hushållningssällskapens befattningar uttalades, att dessa borde bli va föremål för lönereglering enligt vissa angivna huvudgrunder.

I samband med genomförandet av hushållningssällskapens omorganisation borde en starkare kontakt och ökat samarbete mellan lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen åstadkommas främst genom anordnande av direkta överläggningar i styrelsen med representanter för hushållningssällskapen. Vidare borde en ökad kontroll över och ledning av hushållningssällskapens verksamhet komma till stånd från lantbruksstyrelsens sida, varvid förutsattes, att detta förhållande jämväl skulle komma till uttryck i instruktionen för styrelsen. För möjliggörande av detta samarbete med och denna tillsyn över hushållningssällskapen ansågs det nödigt med en viss utbyggnad av lantbruksstyrelsens organisation. Slutligen ansågs för uppehållande av en god kontakt med ungdomsorganisationerna inom jordbruket böra inrättas en särskild ungdomsnämnd i styrelsen.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att efter ovannämnda principbeslut dels hos Kungl. Maj:t gjorts vissa framställningar berörande hushållningssällskapens verksamhet, dels avslutats eller igångsatts vissa utredningar, vilka äro av betydelse för ställningstagandet till en del av de spörsmål, som berördes i sagda principbeslut. I dessa hänseenden får utskottet hänvisa till departementschefens i det följande återgivna anförande.

Lantbruksstyrelsens förslag m. m.

De av lantbruksstyrelsen framlagda förslagen, för vilka redogöres å s. 5 i propositionen, överensstämma i stort sett med de nu återgivna, av riksdagen godkända riktlinjerna.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, har anfört följande:

»Frågan om hushållningssällskapens omorganisation har under en följd av år varit aktuell. Såsom framgår av den tidigare redogörelsen, har frågan varit föremål för ett principbeslut av statsmakterna men den har därefter icke kunnat bringas till en definitiv lösning, enär den ansetts stå i sammanhang med de av 1942 års jordbrukskommitté behandlade spörsmålen rörande riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken. Särskilt har detta sammanhang ansetts föreligga med avseende å gränsdragningen mellan hushållningssällskapen och de nya organ, som avsetts skola handhava flertalet frågor rörande jordbrukets rationalisering. Kungl. Maj:t har tidigare denna dag efter min föredragning i proposition till riksdagen framlagt förslag angående den framtida jordbrukspolitiken och de därmed sammanhängande problemen. I denna proposition har föreslagits, att hushållningssällskapen skola handhava jordbrukets driftsrationalisering, under det att den yttre och den inre rationaliseringen, däri inbegripet frågor rörande betesförbättringar och siloanläggningar, skola åvila de nya lokalorganen för jordbrukets rationalisering, lantbruksnämnderna. Vad i nyssnämnda proposition härutinnan förordats, bringar frågan om hushållningssällskapens organisation och verksamhet i ett delvis annat läge än det, som var för handen vid fattandet av 1944 års principbeslut. I och med att lantbruksnämnderna träda i funktion, vilket är avsett att ske den 1 juli 1948, skola hushållningssällskapen icke vidare handhava de verksamhetsgrenar av den inre rationaliseringen, som för närvarande påvila dem. Sålunda skall hushållningssällskapens befattning med bidragsverksamheten för komplettering av ofullständiga jordbruk genom nyodling, stenröjning, jordkörning, betesförbättring och avloppsförbättring upphöra. Likaledes skola hushållningssällskapen icke därefter handlägga frågor rörande täckdikning, ladugårdsförbättringar, gödselvårdsanläggningar och siloanläggningar. Det är givet, att genom denna gränsdragning mellan sällskapen och de nya lantbruksnämnderna betydelsefulla uppgifter komma att läggas i andra händer än sällskapens och att dessas verksamhetsområde härigenom

kommer att i viss grad begränsas. Emellertid förefinnas för sällskapen även framdeles mycket omfattande arbetsuppgifter, vilka ock äro av den största betydelse för jordbrukets fortsatta utveckling i vårt land.

Hushållningssällskapen komma sålunda alltjämt att handhava all den med jordbrukets driftsrationalisering sammanhängande verksamheten. Inom detta arbetsområde förefinnas en mångfald uppgifter, som ännu ej alls eller endast delvis angripits. Sällskapen ha inom detta område att i möjligaste mån bidra till växtodlingens och husdjursskötselns fortsatta utveckling. Inom dessa grenar av jordbruksdriften möta åtskilliga betydelsefulla problem, som vänta på att upptagas till övervägande, och många resultat, som behöva ytterligare prövas och undersökas. Försöksarbetet rörande växtodlingen kommer exempelvis att i ökad grad kräva sällskapens uppmärksamhet. Mycket torde sålunda vara att vinna för jordbrukets vidkommande genom en vidgad verksamhet med sortförsök, gödslingsförsök, jordbearbetningsförsök, ogräsbekämpningsförsök och liknande åtgärder. Likaså synes växtodlingen kunna verksamt främjas genom en ytterligare utveckling av markkarteringen, genom växtskyddsåtgärder av olika slag och genom åtgärder till fröodlingens främjande. Även på husdjursskötselns område föreligga ett flertal betydande rationaliseringsuppgifter, som påkalla ökade insatser från hushållningssällskapens sida. Till dessa uppgifter höra bland annat en förbättring av foderberedningen samt en effektivare planläggning av utfodringen och anpassning av husdjursskötselns omfattning och inriktning efter föreliggande förutsättningar i fråga om fodertillgång, marknadsläge och dylikt. Avelsverksamhet och åtgärder för kreaturssjukdomars bekämpande utgöra andra exempel på uppgifter av sistnämnda slag.

En annan del av rationaliseringsverksamheten, som ankommer på hushållningssällskapen och som måste i betydligt större omfattning än för närvarande taga sällskapens intresse och arbete i anspråk, är jordbrukets fortsatta mekanisering. Här föreligga för sällskapen omfattande och viktiga arbetsuppgifter. Om en ökad mekanisering av jordbruket skall bli till verkligt gagn, framstår det sålunda såsom synnerligen nödvändigt, att mekaniseringen planlägges på ett sakkunnigt sätt. Ej minst för en önskvärd utveckling av den gemensamma maskinanvändningen inom jordbruket torde påkallas medverkan från sällskapens sida i syfte att planmässighet och effektivitet må bli utmärkande för de former och de fall, vari den gemensamma användningen organiseras. För handhavande av hushållningssällskapens arbetsuppgifter på nu angivna område synes det påkallat att hos sällskapen i viss utsträckning tillsätta särskilda befattningshavare. Till denna fråga återkommer jag emellertid i annat sammanhang.

Vidare skola hushållningssällskapen givetvis i fortsättningen liksom hittills bedriva undervisnings- och upplysningsverksamhet på jordbrukets område. Denna gren av sällskapens arbete är redan av betydande omfattning och värde men torde dock bland annat på grund av det arbete, som sällskapens övriga uppgifter krävt, hittills icke ha kunnat tillgodoses i önskvärd grad. I detta avseende synas därför framdeles komma att påkallas än kraf-

tigare åtgärder från sällskapens sida. Undervisningsväsendet på jordbrukets område är för närvarande under stark utveckling och sällskapen synas här jämte landstingen böra vara de organ, som i första hand sammanhålla dessa arbetsuppgifter inom sina respektive verksamhetsområden. På grund av det fortskridande uppsvinget inom de olika grenarna av forskningen och tekniken på jordbrukets område har också jordbrukarnas behov av en möjligast fortlöpande upplysning rörande forskningens och teknikens praktiskt och ekonomiskt betydelsefulla landvinningar fått en alltmera ökad aktualitet. Det synes därför, som om sällskapen skulle även här stå inför en utvidgning i fråga om omfattningen av sin verksamhet. Sällskapens undervisnings- och upplysningsverksamhet bör liksom hittills främst äsyfta att på ett ändamålsenligt och kraftfullt sätt bereda jordbrukets utövare möjligheter att utveckla sina yrkeskunskaper såväl i fråga om växtodlingens och husdjurskötselns teknik som ock beträffande jordbruksdriftens ekonomi. Icke minst betydelsefull torde den del av verksamheten vara, som tager sikte på att meddela ökade kunskaper i jordbrukets olika maskinfrågor. Men även beträffande övriga hithörande jordbruksfrågor föreligga stora möjligheter till en gagnande undervisnings- och upplysningsverksamhet. Ännu har yrkesutbildningen bland jordbrukarna icke nått så långt som vore önskligt. Genom att bedriva en kraftfull undervisning och upplysning på detta område kunna sällskapen därför göra en betydande insats till jordbrukets höjande. Härvid torde väsentliga resultat vara att vinna särskilt genom en utbyggnad av kursverksamheten för jordbrukets utövare.

Hushållningssällskapen torde ävenledes inom trädgårdsskötseln och andra jordbruket närstående näringar ha betydande uppgifter att fylla. Trädgårdsnäringens allmänt betydelsefulla ställning gör det angeläget, att näringen främjas genom en ändamålsenlig och framsynt undervisnings- och upplysningsverksamhet. Detsamma är fallet med fiskerinäringen. Beträffande nu nämnda båda näringsområden ha sällskapen uppenbarligen möjligheter att i fortsättningen liksom för närvarande utöva en behövlig och framgångsrik undervisning och upplysning ävensom i övrigt medverka till näringarnas ändamålsenliga utveckling.

Av det anförda framgår, att enligt min mening den nya gränsdragningen för hushållningssällskapens verksamhetsfält ingalunda behöver medföra en beskärning av hushållningssällskapens möjligheter att verksamt bidra till jordbrukets utveckling. Tvärtom torde sällskapen i fortsättningen liksom hittills komma att utgöra betydelsefulla organ för strävandena till jordbruksnäringens förkovran.

För att sällskapen skola bli i stånd att fullgöra sina uppgifter på skilda områden är det emellertid nödvändigt, att de utrustas med erforderlig personal samt erhålla de ekonomiska förutsättningarna härför. Efter framläggandet av förslaget om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitikerna syns alltså nu slutlig ståndpunkt böra tagas till hushållningssällskapens framtida organisation. I stort sett kan härvid följas de linjer, som uppdragits i förut-

nämnda av 1944 års riksdag fattade beslut i ämnet. Med hänsyn till de förändringar i frågans läge, som blivit en följd av de i propositionen angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken upptagna förslagen, blir det emellertid erforderligt att föreslå vissa jämkningar i 1944 års principbeslut. Dessutom föreligga vissa i principbeslutet berörda frågor, vilka av skilda anledningar icke heller nu kunna vinna sin lösning. Jag torde nu närmast få angiva dessa spörsmål.

Vad angår den statsunderstödda undervisnings- och upplysningsverksamheten på lanthushållningens område må sålunda erinras, att riksdagens principbeslut innebar bland annat, att den för närvarande till Jordbrukarungdomens förbund knutna ledningen av den praktiska ungdomsverksamheten eller den s. k. klubbverksamheten på jordbrukets område skulle överflyttas till hushållningssällskapen. Denna åtgärd avsågs icke skola utgöra ett steg i riktning mot upplösning av nämnda förbund, enär betydelsefulla uppgifter ansågos kvarstå för detta. Emellertid har nu förbundsstyrelsen gjort framställning om att förbundet skulle bibehållas vid sin uppgift att handhava ledningen av klubbverksamheten, varjämte två hushållningssällskaps förvaltningsutskott framfört synpunkter, enligt vilka frågan om klubbverksamhetens ledning icke synes vara fullt klarlagd. Enligt min mening kunna betänkligheter resas mot en överflyttning till hushållningssällskapen av klubbverksamhetens ledning. Därest en sådan överflyttning skulle ske, synes frågan på vad sätt en lämplig gränsdragning mellan hushållningssällskapens och förbundets arbetsuppgifter kan åstadkommas, icke helt utredd. På grund härav anser jag, att frågan om klubbverksamhetens ledning bör bli föremål för ytterligare överväganden och utredning, innan slutlig ståndpunkt tages.

Enligt de tidigare av riksdagen godkända riktlinjerna för hushållningssällskapens undervisnings- och upplysningsverksamhet avsågs, att denna verksamhet skulle framdeles liksom för närvarande omfatta även det husliga arbetet. Frågan om hushållningssällskapens befattning med hemkonsulentverksamheten synes nu genom de av 1941 års befolkningsutredning den 15 februari 1945 framlagda förslagen ha kommit i ett i viss mån nytt läge. Med hänsyn till det samband, som förefinnes mellan den av hushållningssällskapen på lanthushållets område bedrivna konsulentverksamheten och den verksamhet av detta slag, som landstingen bedriva inom andra områden, synas starka skäl tala för att hela denna verksamhet sammanföres under gemensam ledning. Härvid torde det bli nödvändigt, att det arbete, som hushållningssällskapen här bedriva, övertages av landstingen. Frågan om tidpunkten för denna förändring samt övriga härmed sammanhängande problem synes emellertid icke nu böra upptagas till avgörande. Dessa spörsmål torde, såsom jag tidigare antytt, komma att efter ytterligare beredning ånyo anmälas av chefen för socialdepartementet. I detta sammanhang synes man dock böra utgå från att hushållningssällskapen framdeles icke skola handhava nu avsedda verksamhet.

Med avseende å hushållningssällskapens undervisnings- och upplysningsverksamhet i övrigt må erinras, att 1944 års principbeslut åsyftade en viss

utvidgning av denna verksamhet liksom en viss förändring av verksamhetens utformning. Någon mera genomgripande omgestaltning av uppgifterna på detta arbetsområde avsågs däremot icke med beslutet. Emellertid igångsattes år 1945 en utredning rörande åtskilliga yrkesutbildningsspörsmål inom jordbruket och skogshanteringen. Denna utredning åsyftar en mera allmän översyn av yrkesutbildningen på dessa områden samt avser tillika ett närmare övervägande av frågan om en utvidgning och förbättring av den kursverksamhet, som bedrivs av hushållningssällskapen. Ehuru den tidigare omnämnda utredningen angående trädgårdsundervisningens ordnande i huvudsak avser den s. k. fasta trädgårdsundervisningen, torde det kunna förväntas, att jämväl denna utredning kommer in på frågor, som beröra hushållningssällskapens kursverksamhet. Med hänsyn till det anförda synes det icke lämpligt, att frågan om hushållningssällskapens förevarande undervisnings- och upplysningsverksamhet nu upptages till närmare granskning. Denna verksamhet torde därför tills vidare bära bedrivnas enligt i stort sett oförändrade riktlinjer. Beträffande hushållningssällskapens ställning i förhållande till undervisnings- och upplysningsverksamheten på hemslöjdens område vill jag framhålla, att ståndpunkt till detta spörsmål icke synes bära tagas, förrän kommerskollegium slutfört sitt i det föregående omnämnda utredningsuppdrag på ifrågavarande område. I detta sammanhang torde få anföras, att jag med hänsyn till de pågående utredningarna på jordbrukets undervisningsområde icke är beredd att nu upptaga den undervisningsspörsmålen närstående frågan om jordbrukspremieringen. Denna verksamhet, som för några år sedan inställdes av statsfinansiella skäl, torde alltså tills vidare icke bära återupptagas.

Den statsunderstödda verksamheten för rationalisering av driftsförhållandena inom husdjursskötseln skulle bli föremål för viss omorganisation enligt de av 1944 års riksdag godkända riktlinjerna. Omorganisationen skulle främst beröra kontrollföreningsverksamheten och tjurföreningsverksamheten, och den skulle innefatta bland annat, att med statsmedel avlönade husdjursinstruktörer skulle anställas hos hushållningssällskapen. Emellertid är kontrollföreningsverksamhetens organisation en av de frågor, vilka avses skola utredas av vissa i anledning av riksdagens begäran tillkallade utredningsmän. En annan av dessa frågor avser främjandet av seminföreningsverksamheten, vilken utgör en gren av tjurföreningsverksamheten. Den med 1944 års principbeslut avsedda omorganisationen av arbetet rörande övriga grenar av husdjursskötseln åsyftade därjämte mera att åstadkomma en lämplig samordning mellan detta arbete och motsvarande verksamhet på nötboskapsavelsns område än att införa nya principer för de statliga åtgärderna. Med hänsyn till de nyligen igångsatta utredningarna på husdjursskötselns område torde därför frågan om organisationen av denna statliga verksamhet icke nu kunna lösas. I enlighet härmed bör alltså jämväl frågan om anställandet hos hushållningssällskapen av husdjursinstruktörer hållas öppen, helst som nämnda instruktörers arbetsfält skulle i övervägande utsträckning komma att sammanfalla med arbetsfältet för nuvarande, för kontrollföreningsverksamhetens

övervakning anställda överkontrollassistenter. I detta sammanhang förtjänar ävenledes påpekas, att spørsmålet om svinskötselns främjande, delvis sammanhänger med frågan om svinstamkontrollens organisation, vilken sistnämnda fråga är föremål för övervägande inom jordbruksdepartementet på grundval av en av lantbruksstyrelsen den 23 februari 1946 avgiven utredning.

Hushållningssällskapens verksamhet till fiskets främjande skulle enligt 1944 års principbeslut undergå viss omorganisation, innebärande bland annat att statsbidrag skulle utgå till hela avlöningen åt hos sällskapen anställda fiskeritjänstemän. Emellertid har 1946 års utredning angående central fiskeristyreelse i sitt betänkande till övervägande upptagit jämväl frågan om organisationen av den av hushållningssällskapen bedrivna fiskefrämjande verksamheten. Sedan yttranden inkommit över detta betänkande, torde detta, såsom förut angivits, ånyo få anmälas för Kungl. Maj:t. Det synes mig därför olämpligt att i nu förevarande sammanhang taga ståndpunkt till denna verksamhets organisation. Frågan härom, inbegripet spørsmålet om fiskeritjänstemännens avlöningsförhållanden, torde alltså tills vidare böra hållas öppen.

Vad angår den organisatoriska gestaltningen av själva hushållningssällskapen vill jag — såsom redan antytts — i stort sett ansluta mig till de av 1944 års riksdag godkända riktlinjerna. Hushållningssällskapen böra sålunda bibehålla sin karaktär av lokala sammanslutningar. Den verksamhet, som framdeles bör åvila hushållningssällskapen, synes nämligen bäst uppbäras av relativt självständiga organ med god förankring hos jordbrukarna. Det nuvarande villkoret, att hushållningssällskap, som åtnjuter statsbidrag för sin verksamhet, skall ha av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation, finner jag böra bibehållas. Med hänsyn till hushållningssällskapens ur det allmännas synpunkt betydelsefulla arbetsuppgifter håller jag före, att Kungl. Maj:t bör utse ordförande i sällskapens styrelser — förvaltningsutskotten. Av samma skäl synas landsingen böra i viss utsträckning utse ledamöter i förvaltningsutskotten. Med avseende å den i det föregående omnämnda frågan om arbetsblockorganisationen anser jag i likhet med flertalet remissinstanser, att något inlemmande helt eller delvis av denna organisation i hushållningssällskapen icke bör komma till stånd. Arbetsblockorganisationen och hushållningssällskapen synas representera var för sig alltför artsbildade arbetsområden för att ett sådant inlemmande skulle kunna bli ändamålsenligt. Det torde för övrigt ankomma på riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap att utreda och till Kungl. Maj:t avgiva förslag om det framtida handhavandet av blockorganisationens arbetsuppgifter.

Enligt min mening bör, såsom även avses i de av 1944 års riksdag godkända riktlinjerna, en lönereglering genomföras för hushållningssällskapens tjänstemän. Av skäl, som i det följande skola närmare utvecklas, avser jag emellertid att för denna lönereglering föreslå grunder, som i vissa avseenden avvika från de i nyssnämnda riktlinjer förordade.

I propositionen angående riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken upptog jag förslag till huvuddragen i den framtida organisationen av den centrala lantbruksförvaltningen. Härvid förordade jag, att för all rationaliseringsverksamhet på jordbrukets område skulle skapas ett gemensamt centralt organ, vilket i stort sett skulle utgöra en sammanslagning av lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen. Jag uttalade härvid, att den närmare utformningen av ifrågakommande organ icke nu kunde ske utan finge göras till föremål för ytterligare utredning och övervägande samt att frågan enligt min mening sedermera borde slutligen lösas vid 1948 års riksdag. Då en omorganisation av den centrala lantbruksförvaltningen på sätt, som jag nu angivit, är aktuell, kan det icke ifrågakomma att för närvarande till behandling upptaga spørgsmålet om sådana nya tjänster inom den centrala lantbruksförvaltningen, som må kunna finnas behöfliga i anslutning till hushållningssällskapens omorganisation. Denna och övriga hithörande frågor synas böra lösas i samband med de större organisatoriska problem, som uppkomma i samband med inrättandet av ett gemensamt centralorgan för rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område. De organisatoriska förändringar i hushållningssällskapen, som jag i det följande ämnar föreslå, synas icke heller oundgängligen omedelbart påkalla utvidgning av lantbruksstyrelsens personal.

Motioner.

I motionerna *I: 257* och *II: 389* har — jämte det i anledning av propositionen nr 75 angående riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken yrkats avslag å Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av lantbruksnämnder — hemställt att förslag måtte utarbetas till organisation av hushållningssällskapen för handhavande av samtliga med jordbrukets rationalisering förenade uppgifter. Vidare har i dessa motioner yrkats, att riksdagen icke för närvarande skall taga ställning till frågan om hemkonsulentverksamhetens organisation och att verksamheten i avbidan på slutligt ställningstagande skall bibehållas hos hushållningssällskapen. Yrkanden av sistnämnda innebörd ha framställts även i motionerna *I: 259* och *II: 395*. I motionerna *I: 258* och *II: 390* har yrkats, att verksamheten för den inre rationaliseringen på jordbrukets område med undantag för bostadsförbättringsverksamheten skall handhavas av hushållningssällskapen ävensom att dessa vidare i enlighet med riksdagens år 1944 fattade principbeslut skola utöva ledningen av hemkonsulentverksamheten. Motionen *II: 378* innebär en hemställan, att grundförbättringsåtgärderna inom jordbruket, i enlighet med vad hittills varit fallet, framdeles skola handhavas av hushållningssällskapen. Slutligen har i motionen *II: 391* yrkats, att åtgärder för främjande av jordbruksdriftens mekanisering skola hänföras icke till hushållningssällskapens utan till lantbruksnämndernas arbetsuppgifter.

Härjämte må erinras om att frågan om gränsdragningen mellan hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna jämväl berörts i åtskilliga i anledning av ovannämnda proposition nr 75 avgivna motioner, för vilkas innehåll i denna del redogjorts i utskottets utlåtande över sagda proposition.

Utskottet.

Frågan om en omorganisation av hushållningssällskapen och i samband därmed även en omprövning av reglerna för statens ekonomiska stöd åt sällskapens verksamhet har sedan flera år tillbaka varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Ehuru riksdagen år 1944 genom ett principbeslut tog ställning till de grunder, efter vilka nu berörda och vissa därmed sammanhängande frågor borde lösas, ha dessa emellertid, främst på grund av det samband de ägt med de spörsmål angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken vilka behandlats av 1942 års jordbrukskommitté, hittills icke kunnat upptagas till definitivt avgörande. Då nu detta hinder bortfaller i och med att frågan om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken underställts årets riksdag, finner utskottet det angeläget, att man nu även skall komma fram till en reglering av hushållningssällskapens förhållanden.

Såsom framhålles i propositionen ha efter det 1944 års principbeslut fattades åtskilliga faktorer tillkommit, vilka göra att man nu ej lämpligen bör till avgörande upptaga hela det omfattande problemkomplex, vilket behandlades av hushållningssällskapsutredningen och på grundval av dess förslag berördes i sagda principbeslut. Med hänsyn bland annat till de utredningar, som nu pågå angående formerna för arbetet inom vissa grenar av hushållningssällskapens verksamhet, synes det nämligen icke lämpligt att för närvarande taga ställning till de spörsmål av detta slag, som berördes i principbeslutet. Såsom föreslagits i propositionen synas i stället de beslut, som nu skola fattas, böra begränsas till att avse dels vissa frågor angående sällskapens framtida arbetsuppgifter, dels innehållet av sällskapens stadgar, särskilt med avseende å sällskapens sammansättning och sättet för utseende av deras förvaltningsutskott, dels en lönereglering för de befattningshavare hos sällskapen, vilka skola avlönas med bidrag av statsmedel, ävensom vissa andra spörsmål angående statens ekonomiska stöd åt sällskapen.

Vad först angår frågan om hushållningssällskapens blivande arbetsuppgifter vill utskottet erinra om att utskottet i sitt utlåtande i anledning av propositionen nr 75 angående riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken m. m. för sin del tagit ställning till frågan om gränsdragningen mellan hushållningssällskapens och de i sagda proposition föreslagna lantbruksnämndernas arbetsuppgifter. Detta ställningstagande innebär, att sällskapen i fortsättningen böra omhänderhava verksamheten för rationalisering av jordbrukets driftförhållanden, medan lantbruksnämnderna böra handhava verksamheten för yttre och inre rationalisering av jordbruket, och att sålunda den verksamhet på sistnämnda område, som hittills bedrivits av sällskapen, bör överflyttas till lantbruksnämnderna. Utskottet finner under sådana förhållanden ej skäl att i anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389, I: 258 och II: 390 samt II: 378 och II: 391 anförts angående fördelningen av arbetsuppgifterna mellan sällskapen och nämnderna här ånyo ingå på detta spörsmål. Utskottet vill i stället här allenast understryka att sällskapen redan på

driftsrationaliseringens ävensom på undervisnings- och upplysningsverksamhetens område ha ett mycket vidsträckt arbetsfält, där de kunna göra insatser av utomordentligt värde för jordbruket, och att det därför trots nyssnämnda överföring av vissa rationaliseringsärenden till lantbruksnämnderna säkerligen ingalunda i fortsättningen kommer att föreligga någon brist på arbetsuppgifter för sällskapen.

Vad i övrigt angår arbetsuppgifterna för hushållningssällskapen avvika de i propositionen framlagda förslagen på ett par punkter, nämligen i fråga om ledningen för den praktiska ungdomsverksamheten och i fråga om hemkonsulentverksamheten, från 1944 års principbeslut. Vad den förra frågan angår delar utskottet departementschefens uppfattning, att vissa betänkligheter resa sig mot att ledningen av den praktiska ungdomsverksamheten skulle överföras från Jordbrukarungdomens förbund till sällskapen, och att frågan om ledningen av sagda verksamhet därför bör bli föremål för ytterligare överväganden och utredning, innan slutlig ståndpunkt toges till densamma. Vad åter angår hemkonsulentverksamheten har, såsom erinrats i propositionen, frågan om denna verksamhet i viss mån kommit i ett nytt läge efter det densamma behandlades av riksdagen år 1944, i det att förslag numera framlagts om att denna verksamhet skall samordnas med den verksamhet av samma slag, som landstingen bedriva, och i sin helhet övertagas av landstingen. Det synes icke möjligt att redan nu taga definitiv ställning för eller mot ett överförande av sällskapens hemkonsulentverksamhet till landstingen. Utskottet kan alltså icke tillstyrka det i motionerna I: 258 och II: 390 framförda yrkandet, innebärande att beslut nu skulle fattas om att denna verksamhet även i fortsättningen skall omhänderhavas av hushållningssällskapen. Vad vidare angår de i motionerna I: 257 och II: 389 samt I: 259 och II: 395 gjorda uttalandena på denna punkt delar utskottet väl, såsom framgår av det nyss anförda, såtillvida motionärernas uppfattning, att även enligt utskottets mening något definitivt ställningstagande till frågan, vilket organ som i fortsättningen skall omhänderhava hemkonsulentverksamheten, ej bör ske i detta sammanhang. Utskottet anser emellertid i likhet med departementschefen det lämpligast att man vid behandlingen av de nu förevarande organisationsfrågorna lämnar denna verksamhet åt sidan.

Vad i övrigt angår hushållningssällskapens arbetsuppgifter har efter det 1944 års principbeslut fattades framförts tanken att den under krigsåren uppbyggda arbetsblockorganisationen skulle infogas i sällskapen. Utskottet delar emellertid den i propositionen uttalade uppfattningen, att sällskapen och arbetsblockorganisationen representera var för sig alltför artskilda arbetsområden för att ett dylikt infogande skulle kunna anses ändamålsenligt. Utskottet har ej heller, såsom redan inledningsvis antytts, någon erinran att göra mot att de i 1944 års principbeslut berörda frågorna om vissa förändringar av hushållningssällskapens undervisnings- och upplysningsverksamhet eller av deras verksamhet för husdjursskötselns främjande få vila i avbidan bland annat på slutförandet av nu pågående utredningar på området. Med hänsyn till att förslag framlagts till omorganisation av verksamheten för

fiskets främjande synes även frågan om organisationen av hushållningssällskapens verksamhet på detta område, häri inbegripet även fiskeritjänstemännens avlöningsförhållanden, tills vidare böra hållas öppna.

Utskottet har slutligen i princip intet att erinra mot departementschefens under detta avsnitt gjorda allmänna uttalanden angående den organisatoriska gestaltningen av själva hushållningssällskapen. Dessa uttalanden innebära bland annat, att sällskapen böra behålla sin karaktär av lokala sammanslutningar, vilkas verksamhet stöddes genom bidrag av statsmedel dels för avlöande av vissa befattningshavare och dels för bestridande av en del av kostnaderna för sällskapens verksamhet, ävensom att en förutsättning för erhållande av dylikt bidrag liksom hittills skall vara, att sällskapet har av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. Till vissa i samband härmed stående frågor återkommer utskottet närmare i följande avsnitt.

Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation.

Gällande bestämmelser.

Såsom framgår av vad i det föregående anförts, gäller för närvarande — enligt förordningen den 8 juni 1923 (nr 228) angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap — att hushållningssällskap, som åtnjuter statsbidrag till sin verksamhet, skall ha av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. Nuvarande grunder av ifrågavarande slag återfinnas i kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 229) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation med däri genom kungörelserna nr 492/1932, 162/1935 och 397/1938 gjorda ändringar. Vad angår innehållet i sålunda fastställda organisationsgrunder får utskottet hänvisa till 1944 års proposition, sidorna 31 och 32.

Av riksdagen godkända riktlinjer.

De av riksdagen godkända riktlinjerna för en omorganisation av hushållningssällskapen innebära — såsom i det föregående anförts — att jämväl framdeles skulle gälla, att statsunderstött hushållningssällskap skulle ha av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. Med avseende å spørsmålet om framtida dylika grunder har enligt 1944 års proposition dåvarande chefen för jordbruksdepartementet anført i huvudsak följande.

Hushållningssällskaps ändamål torde i ifrågavarande grunder böra angivas vara att främja jordbruket och därtill hörande binäringar ävensom fiske,

hemslöjd och hemvård. Ledamotskap i hushållningssällskap bör kunna vinnas av envar kommunalt röstberättigad, inom sällskapets område mantalskriven person, som ingivit av ledamotsavgift åtföljd anmälan om ledamotskap. Hushållningssällskap bör därjämte äga att kalla vem sällskapet så önskar till ledamot. Ledamotsavgiften synes böra fastställas till bestämt belopp och bör vidare, med i det följande angivet undantag, lämpligen fastställas till enahanda belopp för samtliga ledamöter. Härvid synes ett belopp av 4 kronor för år skäligt. För ledamot, som är hustru till annan ledamot, bör dock avgiften fastställas till 2 kronor för år. Bestämmelser om ständigt ledamotskap synas överflödiga. Givetvis bör dock den, som enligt nu gällande stadgar inbetalat avgift såsom ständig ledamot, vara befriad från årsavgift enligt de nya bestämmelserna. Lantbruksombud böra väljas efter proportionell valmetod i huvudsak enligt av hushållningssällskapsutredningen föreslagna bestämmelser, dock med bibehållande av nu gällande föreskrifter i fråga om rösträtt. Obligatorisk föreskrift härom bör lämnas i de allmänna grunderna för hushållningssällskaps organisation. Hushållningssällskaps räkenskapsår bör liksom för närvarande sammanfalla med kalenderåret. Det synes lämpligt med bestämmelser härom i förevarande grunder. Mot hushållningssällskapsutredningens förslag rörande underavdelningar och hushållsnämnder inom dessa synes i huvudsak intet vara att erinra. Antalet ledamöter i hushållsnämnd bör dock i grunderna angivas till minst tre. Jämväl hushållningssällskapsutredningens förslag till bestämmelser rörande nämnder hos hushållningssällskapen synes böra genomföras. Tillräckliga skäl synas icke föreligga för ändring av nu gällande bestämmelser om resekostnads- och traktamentsersättning till lantbruksombud m. fl.

Jordbruksutskottet anförde i sitt utlåtande i anledning av sagda proposition, att utskottet kunde i huvudsak ansluta sig till de i propositionen gjorda uttalandena rörande allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. För tillgodoseende av behovet av det allmänns inflytande på hushållningssällskapens verksamhet borde dock enligt jordbruksutskottets mening med avseende å hushållningssällskaps förvaltningsutskott stadgas, att vederbörande landsting, å ena sidan, och av hushållningssällskapets ledamöter utsedda lantbruksombud, å andra sidan, skulle var för sig utse lika antal ledamöter samt att ordföranden skulle utses av Kungl. Maj:t. Föreskrivas borde vidare dels det högsta och det lägsta antal ledamöter, varav hushållningssällskaps förvaltningsutskott skulle kunna bestå, och dels att dylikt förvaltningsutskott skulle bestå av udda antal ledamöter. Vice ordförande borde lämpligen kunna väljas av förvaltningsutskottet självt bland dess ledamöter. Enligt utskottets mening förefölle det naturligt, att med möjligheten för landsting att utse representanter i hushållningssällskaps förvaltningsutskott även borde följa rätt att välja en revisor för sällskapet. Ytterligare en revisor borde utses av länsstyrelsen och därjämte en revisor av lantbruksombuden. Revisorssuppleanter borde utses enligt samma grunder som revisorerna. Med landstings rätt att utse revisor för hushållningssällskap borde självklart följa rätt för landstinget att vid behandling av hushållningssällskapets verksamhets- och revisionsberättelser till sällskapet framföra de synpunkter på verksamheten, som kunde befinnas påkallade.

Lantbruksstyrelsens förslag.

Beträffande lantbruksstyrelsens förslag hänvisas till redogörelse å s. 19—23 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande:

»I det föregående har jag uttalat, att hushållningssällskapen böra bibehålla sin karaktär av lokala sammanslutningar och att sällskap, som åtnjuter statsbidrag bör ha av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. Förordningen den 8 juni 1923 (nr 228) angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap torde därför i fortsättningen böra gälla i oförändrat skick. Det av lantbruksstyrelsen framlagda förslaget till dylika allmänna grunder, vilket i huvudsak överensstämmer med av 1944 års riksdag godkända riktlinjer, finner jag mig i stort sett kunna godtaga.

Enligt lantbruksstyrelsens förslag skulle hushållningssällskaps ändamål i de nya allmänna grunderna för hushållningssällskaps organisation angivas vara att främja jordbruket och därtill hörande binäringar ävensom fiske, hemslöjd och hemvård. I det föregående har jag emellertid uttalat uppfattningen, att hushållningssällskapens undervisnings- och upplysningsverksamhet på det husliga arbetets område bör överflyttas till landstingen. Med hänsyn härtill torde främjandet av hemvården icke böra upptagas i stadgarna såsom en arbetsuppgift för hushållningssällskapen. I de nya allmänna grunderna för hushållningssällskapens organisation synes mig sällskapens ändamål böra angivas vara att främja jordbruket och därtill hörande binäringar ävensom fiske och hemslöjd.

I betraktande av hushållningssällskapens ställning såsom allmänna organ för jordbrukets främjande synes det skäligt, att sällskapen skola vara i möjligaste mån öppna för vem som helst, som önskar inträda såsom ledamot. Jag förordar därför i likhet med lantbruksstyrelsen en sådan utformning av bestämmelserna om ledamotskap i hushållningssällskap, att envar kommunalt röstberättigad skall äga att, efter därom gjord av ledamotsavgift åtföljd skriftlig anmälan, inträda såsom ledamot i hushållningssällskap, inom vars område han är mantalsskriven. Enligt min mening synes skäl icke föreligga att, såsom två hushållningssällskaps förvaltningsutskott ifrågasatt, i övrigt vidtaga någon ändring i huvudsak av det av lantbruksstyrelsen i väsentlig överensstämmelse med av 1944 års riksdag godkända riktlinjer framlagda förslaget till bestämmelser om ledamotskap i hushållningssällskap. Ledamotsavgiften till sällskapet bör alltså utgöra 4 kronor för år, dock att avgiften för hustru till ledamot bör vara 2 kronor för år.

Tidigare har jag såsom min uppfattning uttalat, att Kungl. Maj:t bör förordna ordförande i hushållningssällskapens förvaltningsutskott och att landstingen böra utse vissa ledamöter i utskotten. Jag torde nu få närmare ut-

veckla mina synpunkter på denna fråga. Ordförande i hushållningssällskaps förvaltningsutskott torde även böra vara ordförande i sällskapet. Det är uppenbarligen lämpligast att dessa poster sammanhållas i en hand för undvikande av slitningar inom sällskapen. Emellertid synes, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, även hushållningssällskaps verkställande tjänsteman böra vara självskriven ledamot i förvaltningsutskottet. Härför talar bland annat den omständigheten, att denne tjänsteman avses skola bli självskriven ledamot i lantbruksnämnden. Liksom hushållningssällskaps verkställande tjänsteman alltså bör vara ledamot i såväl hushållningssällskapets förvaltningsutskott som lantbruksnämnden, synes mig lantbruksnämndens verkställande tjänsteman böra vara självskriven ledamot i båda organen. Då jag tidigare denna dag framlagt förslag om ledamotskap i lantbruksnämnd för nämndens verkställande tjänsteman, får jag alltså nu förorda, att denne tjänsteman insättes såsom ledamot i hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Utöver här nämnda tre ledamöter torde utskottet böra bestå av åtta ledamöter. Av dessa torde i anslutning till riksdagens tidigare ståndpunktstagande fyra böra utses av hushållningssällskapet och fyra av landstinget. I enahanda ordning bör utses minst en suppleant för en var av de valda ledamöterna i förvaltningsutskottet. Man torde kunna utgå från att landstingen vid val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott söka att liksom vid andra liknande val inom landstingen tillgodose olika meningsriktningar. Särskilda bestämmelser om dessa vals förrättande enligt proportionell metod synes därför icke behövlige. Hushållningssällskaps förvaltningsutskott bör äga att inom sig utse vice ordförande, vilken även bör vara vice ordförande i hushållningssällskapet. Annan befattningshavare hos hushållningssällskap än den verkställande tjänstemannen bör icke få vara ledamot i förvaltningsutskottet.

Såsom lantbruksstyrelsen i anslutning till 1944 års principbeslut föreslagit, böra organisationsgrunderna för hushållningssällskapen stadga om rätt för förvaltningsutskotten att inrätta särskilda nämnder inom hushållningssällskapen för handhavande av skilda grenar av sällskapens verksamhet eller för beredning av vissa ärenden. Genom en dylik anordning torde behovet av speciell sakkunskap för vissa arbetsuppgifter kunna tillgodoses. Av vad jag i det föregående uttalat rörande organisationen av hemvårdens främjande följer emellertid, att inrättande av särskilda organ på lanthushållets område genom hushållningssällskapens förvaltningsutskott icke bör ske. Föreskrifter om dylika organ böra därför icke intagas i de allmänna grunderna för hushållningssällskapens organisation.

Hushållningssällskaps räkenskapsår synes, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit i anslutning till de av riksdagen godkända riktlinjerna, böra i de allmänna organisationsgrunderna för hushållningssällskapen fastställas till att liksom nu sammanfalla med kalenderåret. Räkenskaperna böra vidare, såsom även avsetts i berörda riktlinjer, granskas av tre revisorer, utsedda av respektive länsstyrelsen, hushållningssällskapet och landstinget. Det synes lämpligt, att landstinget årligen tillställs berättelse över sällskapets verksam-

het under nästföregående år i syfte att landstinget skall erhålla tillfälle att taga del av verksamheten. Givetvis skall landsting äga rätt att till sällskapet framföra de synpunkter på densamma, som kunna finnas påkallade. Det måste nämligen ligga i sakens natur, att, då landstinget utser revisor, landstinget skall äga rätt att till sällskapet framföra sina erinringar i anledning av den kännedom om sällskapets verksamhet och ekonomi, som landstinget erhållit.

Lantbruksstyrelsen har i anslutning till 1944 års principbeslut utformat förslag till bestämmelser om uppdelning av hushållningssällskapen i underavdelningar, omfattande i regel minst en socken och benämnda hushållningsgillen, samt om inrättande inom gillena av särskilda organ, hushållskommittéer, på lantbrukens område. Då förslaget rörande hushållningsgillens inrättande synes på ett ändamålsenligt sätt kunna tillgodose hushållningssällskapens behov av ortsorgan för sin verksamhet, finner jag mig böra i huvudsak biträda detsamma. Särskilda bestämmelser om annan typ av underavdelningar än hushållningsgillen synas mig icke behövliga. Det torde vara mest ändamålsenligt, att hushållningsgille självt skall äga utse ombud för olika delar av gillet område med uppgift att tillvarataga hushållningssällskapets och gillet intressen. Gillena ha uppenbarligen själva de bästa förutsättningar att på grund av sin personkännedom finna de lämpligaste ombuden. I anslutning till mina uttalanden i det föregående böra några föreskrifter icke meddelas rörande särskilda lantbrukensorgan inom gillena.

I överensstämmelse med den av 1944 års riksdag godkända principen böra val av lantbruksombud inom hushållningssällskapen obligatoriskt verkställas enligt proportionell metod. Att, såsom från visst håll ifrågasatts, fastställa lägre minimiantal lantbruksombud för varje valkrets än som av lantbruksstyrelsen föreslagits — tre — synes icke lämpligt, enär vid lägre antal den proportionella valmetoden knappast skulle erhålla någon reell innebörd. Genom att — såsom är avsett med lantbruksstyrelsens förslag — öppna möjlighet att uppdelning av valkrets i två eller flera valdistrikt med val inom varje valdistrikt synas alltför långa avstånd till vallokaler kunna undvikas. Lantbruksstyrelsen har ifrågasatt bestämmelser om att kartell- och fraktionsbeteckningar icke skulle få förekomma å valsedel för val av lantbruksombud. Enligt min mening torde det principiellt sett vara lämpligast, om dylika beteckningar icke förekomma. Något direkt stadgande härom synes dock ej böra upptagas utan torde bestämmelserna i ämnet böra ansluta sig till motsvarande föreskrifter i fråga om val inom landsting. Såsom lantbruksstyrelsen förordat, bör för valdistrikt, som sammanfaller med hushållningsgillet område, gillet styrelse utgöra valnämnd. Jag utgår från att valdistrikt i regel kommer att sammanfalla med hushållningsgillet område. Där valdistrikt undantagsvis måste utgöra del av hushållningsgillet område, bör därför gillet styrelse ha att utse valnämnd för distriktet. Sålunda bör det icke, såsom från något håll ifrågasatts, i sistnämnda fall ankomma på förvaltningsutskottet att utse nämnden. Däremot synes förvaltningsutskottet böra äga, om utskottet så beslutar, utöka varje valnämnd med en av utskot-

tet förordnad ledamot. Bestämmelserna om val av lantbruksombud skulle enligt lantbruksstyrelsens förslag intagas i kungörelsen med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. Med hänsyn till önskvärdheten av att dels hushållningssällskapens stadgar icke tyngas av allför många detaljföreskrifter och dels valbestämmelserna kunna ändras utan att samtliga sällskaps stadgar i anslutning därtill behöva ändras, synas emellertid bestämmelserna rörande valen böra upptagas i en särskild författning.

Vad lantbruksstyrelsens förevarande förslag innehåller i fråga om tidpunkten för sammanträden samt för berättelsers avgivande och dylikt synes i huvudsak böra vinna tillämpning. De föreskrifter om möjlighet att anföra besvär i anställnings- och avlöningsfrågor, som jag i det följande kommer att föreslå, torde böra intagas i de allmänna grunderna för hushållningssällskaps organisation.

Vad angår ordningen för införandet av de nya organisationsgrunderna för hushållningssällskapen har lantbruksstyrelsen, med utgångspunkt från att sällskapens omorganisationsfråga skulle lösas vid 1946 års riksdag, framlagt ett förslag, som innebär, att hushållningssällskapens stadgar skulle från och med den 1 januari 1947 vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med de nya grunderna. Med godtagande i princip av den av lantbruksstyrelsen förordade ordningen för omorganisationens genomförande anser jag, att Kungl. Maj:t bör förordna, att extra sammanträden med hushållningssällskapen skola hållas under hösten år 1947 för behandling av frågan om antagande av nya stadgar, avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med de nya allmänna grunderna för hushållningssällskaps organisation. På så sätt skulle de nya stadgarna för hushållningssällskapen kunna tillämpas från och med den 1 januari 1948. Frågan om förordnande av de föreslagna extra sammanträdena med hushållningssällskapen torde jag ånyo få anmäla för Kungl. Maj:t, sedan riksdagen fattat beslut i nu förevarande organisationsfråga. Medel torde, såsom lantbruksstyrelsen ifrågasatt, böra ställas till förfogande för bestridande av resekostnads- och traktamentsersättning åt röstberättigade deltagare i nämnda extra sammanträden. För detta ändamål erforderligt belopp — av lantbruksstyrelsen beräknat till omkring 45 000 kronor — torde, med hänsyn till det samband som förefinnes mellan detta organisationsförslag och förslaget om lantbruksnämndernas organisation, lämpligen kunna bestridas från det anslag å 600 000 kronor till Förberedande organisatoriska åtgärder i samband med jordbrukets rationalisering, vars anvisande för nästa budgetår förordats i propositionen angående riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken.

I fråga om övergångsbestämmelser till de allmänna grunderna för hushållningssällskaps organisation torde i anslutning till lantbruksstyrelsens förslag lantbruksombud första gången böra utses enligt de nya grunderna för åren 1950—1953. Intill utgången av år 1949 böra lantbruksombudens funktioner utövas av de nuvarande lantbruksombuden. Val av lantbruksombud enligt nu gällande grunder skulle alltså icke mera behöva äga rum. Förvaltnings-

utskott och revisorer böra första gången utses enligt de nya grunderna för åren 1948—1951 respektive för år 1948. Sedan riksdagen fattat beslut i förevarande organisationsfrågor, torde jag därför få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om anmodan till landstingen att vid sina lagtima möten år 1947 utse ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott och revisorer för sällskapen. Uppdelningen i hushållningssällskapen synes böra vara genomförd senast den 1 januari 1949.»

Motioner.

I motionerna *I: 258* och *II: 390* har yrkats att samtliga ledamöter av hushållningssällskapets förvaltningsutskott med undantag av ordföranden och de i propositionen angivna självskrivna tjänstemännen skola väljas av hushållningssällskapet. I motionerna *I: 259* och *II: 395* ha motionärerna, med hänvisning till sina yrkanden om uppskov med ställningstagandet i frågan om hemkonsulentverksamhetens framtida organisation, uttalat, att något hinder för hushållningssällskapen att i stadgarna intaga bestämmelser om hushållsnämnder icke borde uppställas. I motionen *I: 260* och den därmed i allt väsentligt likalydande motionen *II: 396* har — jämte det motionärerna förklarar sig anse det sakligt och principiellt oriktigt att landstingen skulle utse vissa ledamöter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott — yrkats att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts förslag rörande utskottets sammansättning vunne bifall, måtte besluta, att landstingens val av ledamöter i förvaltningsutskotten skola ske efter den proportionella yalmetoden. I motionerna *I: 264* och *II: 393* hemställas, att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t skall utse ordförande och en ledamot, vederbörande landsting tre och lantbruksombuden sex ledamöter i förvaltningsutskottet, varjämte verkställande tjänstemännen inom hushållningssällskapet och lantbruksnämnden skola räknas såsom självskrivna ledamöter av detta utskott.

Utskottet.

I fråga om de föreskrifter som i stadgarna böra meddelas om hushållningssällskapets ändamål kan utskottet ansluta sig till vad i propositionen anförts. Med hänsyn till vad utskottet i närmast föregående avsnitt uttalat angående organisationen av hemkonsulentverksamheten finner utskottet det icke lämpligt, att vid den nu avsedda stadgerevisionen främjandet av hemvården skulle upptagas i stadgarna som en arbetsuppgift för sällskapen och ej heller att i stadgarna skulle intagas föreskrifter om obligatoriskt inrättande genom hushållningssällskapets försorg av särskilda organ på lanthushållets område — hushållsnämnder. Med anledning av vad i motionerna *I: 259* och *II: 395* anförts om att hinder icke borde uppställas för sällskapen att i stadgarna intaga bestämmelser om hushållsnämnder vill utskottet framhålla, att något dylikt hinder ej bör anses föreligga, såvitt angår den tid under vilken hemkonsulentverksamheten kan komma att kvarligga hos hushåll-

ningssällskapen. Skulle vid det definitiva ställningstagandet till frågan om hemkonsulentverksamhetens organisation sagda verksamhet anses böra överföras till andra organ, torde emellertid stadgarna därefter ej böra innehålla föreskrifter om dylika nämnder.

Beträffande de allmänna grunderna för hushållningssällskapens organisation åsyftade 1944 års principbeslut, att sällskapen skulle behålla sin karaktär av lokala sammanslutningar samt att en starkare förankring hos jordbrukarna, i form av en ökad anslutning av dessa till sällskapen, borde eftersträvas. Samtidigt ansågs det önskvärt, att sällskapen skulle vara öppna även för andra, som ägde intresse för deras verksamhet.

Det förslag angående regler för ledamotskap i hushållningssällskap, som departementschefen nu framlagt, överensstämmer med nyssnämnda principbeslut och innebär, att en var kommunalt röstberättigad skall äga att mot erläggande av föreskriven ledamotsavgift inträda som ledamot av det hushållningssällskap inom vars verksamhetsområde han är mantalsskriven. Utskottet, som anser det önskvärt att största möjliga anslutning till hushållningssällskapen skall erhållas både från jordbrukarna och från andra, tillstyrker förslaget i denna del. Utskottet har ej heller något att erinra mot den föreslagna medlemsavgiften.

Den fråga rörande hushållningssällskapens organisation, som tilldragit sig den största uppmärksamheten, gäller grunderna för utseende av ledamöter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Enligt utskottets mening saknas anledning att frångå den ståndpunkt som riksdagen år 1944 intog i denna fråga. I likhet med departementschefen finner utskottet emellertid det ändamålsenligt, att sällskapets sekreterare och motsvarande befattningshavare hos lantbruksnämnden skola vara självskrivna ledamöter av förvaltningsutskottet. Utskottet kan alltså icke tillstyrka de yrkanden angående sammansättningen av förvaltningsutskottet, vilka framställts i motionerna I: 258 och II: 390, I: 260 och II: 396 ävensom I: 264 och II: 393, utan vill i stället förorda vad härom föreslagits i propositionen. Med anledning av vad i motionerna I: 260 och II: 396 anförts angående förfaringssättet vid valet av de ledamöter, som avses skola utses av landstingen, vill utskottet understryka, att utskottet finner det angeläget att landstingen vid val av ledamöter och suppleanter i sällskapets förvaltningsutskott skola söka tillse, att olika meningsriktningar och intressegrupper bliva representerade. Såsom i propositionen framhållits synes man emellertid kunna utgå från att så kommer att ske vid dessa val liksom vid andra liknande val inom landstingen. Utskottet finner därför i likhet med departementschefen särskild föreskrift om att ifrågavarande val skola ske efter proportionell metod icke erforderlig, och avstyrker förty de motionsvis framställda yrkandena härom.

Vad departementschefen i övrigt under nu ifrågavarande avsnitt anført angående grunderna för omorganisationen och angående genomförandet av densamma har ej givit utskottet anledning till erinran. Utskottet tillstyrker likaså, att kostnaden för bestridande av resekostnads- och traktaments-

ersättning åt röstberättigade deltagare i de extra sammanträden, som böra hållas hösten 1947 för genomförandet av omorganisationen, skall bestridas ur det anslag å 750 000 kronor till Förberedande organisatoriska åtgärder i samband med jordbrukets rationalisering, om vars beviljande utskottet hemställt i sitt utlåtande i anledning av propositionen nr 75.

Befattningar hos hushållningssällskapen.

Gällande bestämmelser.

För fullgörande av sina arbetsuppgifter ha hushållningssällskapen hos sig inrättat befattningar av skilda slag. Hos varje hushållningssällskap finnas sålunda en befattning såsom verkställande tjänsteman, benämnd sekreterare, samt ett olika antal befattningar av annat slag, exempelvis befattningar såsom jordbrukskonsulenter, husdjurskonsulenter, hemkonsulenter, trädgårds-tjänstemän, fiskeritjänstemän, vandringsrättare, överkontrollassistenter, kamrerare, kassörer och expeditjonsbiträden. För vissa av hushållningssällskapens befattningar utgå särskilda statsbidrag till avlöningar. De kategorier av befattningar, för vilka detta är fallet, äro befattningar såsom sekreterare, jordbrukskonsulenter (inbegripet husdjurskonsulenter), hemkonsulenter, vandringsrättare och täckdikningsförmän. Därjämte utgå statsbidrag till hushållningssällskapen för vissa kostnader för dels anställande av fiskeritjänstemän och dels kontrollföreningsverksamhetens övervakning genom överkontrollassistenter ävensom till kostnader för extra arbetskraft för handhavande av förmedling av statsbidrag till täckdikning och gödselvårdsanläggningar. I fråga om innehållet av gällande bestämmelser om statsbidrag till avlöande av hushållningssällskapens befattningshavare m. m. får utskottet hänvisa till redogörelse å s. 30—31 i propositionen.

Av riksdagen godkända riktlinjer.

Med avseende å frågan om befattningar hos hushållningssällskapen ha i princippropositionen gjorts uttalanden av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet av i huvudsak följande innebörd.

Hushållningssällsapsutredningens allmänna synpunkter och förslag rörande olika slag av befattningar hos hushållningssällskap föranledde i huvudsak icke några erinringar. Sekreterare hos hushållningssällskap borde framdeles benämnas lantbruksdirektör. Den nuvarande benämningen konsulent för de främsta fältarbetande befattningshavarna syntes böra bibehållas. Benämningen fiskerikonsulent vore lämpligare än fiskeriinstruktör. Slutligen borde den nuvarande benämningen vandringsrättare ersättas av instruktör. Statsbidrag borde utgå till avlöande av lantbruksdirektör, jordbrukskonsulent, husdjurskonsulent, trädgårdskonsulent, ungdomskonsulent, hemkonsulent, fiskerikonsulent, jordbruksinstruktör, husdjursinstruktör, ungdomsinstruktör, heminstruktör, kamrerare, kontorsbiträde och skrivbiträde hos hushållningssällskapen.

Departementschefen avsåge icke att närmare ingå på frågan om det antal med statsbidrag avlönade befattningshavare av olika slag, som borde finnas

hos de särskilda hushållningssällskapen. Endast den ram, inom vilken antalet dylika befattningshavare hos sällskapen borde kunna begränsas, skulle angivas. I enlighet härmed beräknades, att statsbidrag borde utgå till följande antal befattningshavare av olika slag hos hushållningssällskapen, nämligen

26	lantbruksdirektörer,
34	jordbrukskonsulenter,
26	husdjurskonsulenter,
26	trädgårdskonsulenter,
26	ungdomskonsulenter,
30	hemkonsulenter,
32	fiskerikonsulenter,
102	jordbruksinstruktörer,
26	husdjursinstruktörer,
26	ungdomsinstruktörer,
23	heminstruktörer,
26	kamrerare,
26	kontorsbiträden och
26	skrivbiträden.

I fråga om kamrerare borde räknas med 6 kamrerare i en högre och 20 kamrerare i en lägre löneställning.

Vägande skäl finnes tala för en omreglering av lönerna för hushållningssällskapens befattningshavare. För dessa borde meddelas avlönings- och anställningsbestämmelser liknande dem, som gällde för lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolornas befattningshavare.

Styrelse för skola, som nu sagts, ägde rätt att med anlitande av andra medel än statsmedel utbetala högre lön till vederbörande befattningshavare än fastställd minimilön. Tillämpningen av denna princip i fråga om hushållningssällskapen kunde befaras medföra, att jämväl framdeles komme att kvarstå de nu betydande, av olika skäl icke önskvärda variationerna i lönehänseende mellan befattningshavare av samma kategori hos olika hushållningssällskap. Grundlönerna för befattningshavare hos sällskapen borde därför fastställas till bestämda belopp. Härav följde, att sällskapen i regel ej heller borde äga rätt att lämna befattningshavare särskild ersättning för uppdrag inom vederbörandes tjänstgöringsområde. Undantag från denna bestämmelse borde kunna medgivas av lantbruksstyrelsen. Jämväl frågan om rätt för befattningshavare att inneha annan avlönad befattning hos hushållningssällskapet eller stadigvarande anställning eller uppdrag utanför sällskapets verksamhetsområde borde ankomma på prövning av lantbruksstyrelsen. Det syntes dock skäligt, att hushållningssällskapet finge äga besluta, att befattningshavare, som vid de nya avlöningsbestämmelsernas ikraftträdande åtnjöte högre löneförmåner från sällskapet än sagda bestämmelser medgäve, även framdeles skulle bibehållas vid den högre lönen genom tillskott av sällskapets egna medel.

Beträffande av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i detta sammanhang gjorda jämförelser i lönehänseende mellan hushållningssällskapens befattningshavare och vissa befattningshavare vid lantbruksundervisningsanstalterna m. m. hänvisas till redogörelse å s. 33—34 i propositionen.

I sitt utlåtande i anledning av 1944 års proposition biträdde jordbruksutskottet i huvudsak eller lämnade utan erinran vad i propositionen anförts rörande befattningar hos hushållningssällskapen. Utskottet framhöll emel-

lertid, att ett ståndpunktstagande från riksdagens sida till propositionens förslag i nu förevarande avseende icke innebure, att riksdagen toge definitiv ställning till frågan om lönebeloppens storlek, utan enligt utskottets mening borde fattas allenast såsom ett uttalande från riksdagens sida rörande de huvudsakliga riktlinjerna för de fortsatta övervägandena i ämnet.

Lantbruksstyrelsens förslag m. m.

Beträffande lantbruksstyrelsens förslag hänvisas till redogörelse å s. 34—46 i propositionen.

I detta sammanhang torde få erinras om att lantbruksstyrelsen den 4 oktober 1946 framlagt en utredning med förslag angående utbildning för skötsel av jordbruksmaskiner. I denna utredning har styrelsen bl. a. förordat en utbyggnad av hushållningssällskapens undervisnings-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet beträffande jordbrukets maskinfrågor. För detta ändamål skulle enligt förslaget anställas en maskinkonsulent hos varje hushållningssällskap och vid behov även en eller flera maskininstruktörer till biträde åt maskinkonsulenten.

I fråga om maskinkonsulenternas och maskininstruktörernas avlöning har lantbruksstyrelsen förordat, att i lönehänseende likställighet skulle råda mellan maskinkonsulent och jordbrukskonsulent samt mellan maskininstruktör och jordbruksinstruktör.

Beträffande maskinkonsulenternas kompetens har lantbruksstyrelsen beräknat, att för dessa befattningshavare erfordrades särskild utbildning. Härvidlag vore två alternativ tänkbara. Det ena utgjorde en ökning av undervisningen i maskinlära vid lantbrukshögskolan på så sätt, att jordbrukslinjen efter två år uppdelades i en hydroteknisk linje och en maskinteknisk linje. Det andra alternativet bestode i att särskild maskinutbildning anordnades för stipendiater med agronomexamen. Jordbrukstekniska institutet hade förklarat sig berett att i förening med lantbrukshögskolan anordna sistnämnda utbildning, om härför nödiga arbetskrafter och medel ställdes till förfogande. Lantbruksstyrelsen ville förordad det första alternativet men ansåge sig ej böra ingå på den närmare utformningen därav. Då en snabb utbildning av bland annat maskinkonsulenter erfordrades, framlade styrelsen emellertid riktlinjer för anordnande av särskild maskinutbildning för agronomer. Denna utbildning borde för blivande maskinkonsulenter jämte vissa maskinlärare omfatta 7 månader, varav 3 för verkstadspraktik och 4 för kurs vid Ultuna. Då det komme att dröja, innan tillräckligt antal maskinkonsulenter hunnit utbildas enligt nu berörda ordning, skulle såsom dylika konsulenter möjligen kunna till en början anställas kvalificerade ingenjörer, som genom sin verksamhet skaffat sig god inblick i jordbruksproblem och dessutom genomgått särskild utbildning med betoning på jordbruksfrågor.

Enligt lantbruksstyrelsens mening borde för kompetens såsom maskininstruktör erfordras bland annat att ha genomgått dels en av styrelsen före-

slagen 10-månaders reparatörsskola och dels en av styrelsen likaledes föreslagen 2-månaders särskild kurs för utbildning av maskininstruktörer.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande:

»I överensstämmelse med 1944 års principbeslut böra framdeles liksom för närvarande vissa befattningshavare hos hushållningssällskapen avlönas med statsbidrag. Sålunda böra sekreterare, jordbrukskonsulenter, husdjurskonsulenter och vandringsrättare i fortsättningen liksom för närvarande avlönas med statsbidrag. Såsom framgår av vad i propositionen angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitikens anförts, har titeln lantbruksdirektör föreslagits för den verkställande tjänstemannen hos lantbruksnämnden. Denna titel bör alltså icke ifrågakomma för hushållningssällskapens sekreterare. Enligt min mening bör den nuvarande sekreterartiteln bibehållas. Däremot synes mig benämningen vandringsrättare böra utbytas mot jordbruksinstruktör, då denna benämning torde giva ett bättre uttryck för dessa tjänstemäns arbetsuppgifter. Med hänsyn till trädgårdsnäringens alltmera ökade betydelse synes det angeläget, att trädgårdskonsulenter hos hushållningssällskapen — såsom även förutsattes vid 1944 års principbeslut — bliva avlönade med statsbidrag. I anslutning till samma beslut torde avlöningsbidrag likaledes böra utgå till hushållningssällskapen för kamrerare och kontorspersonal. Enligt vad jag tidigare anfört, är jag av den uppfattningen, att hushållningssällskapen ha betydande arbetsuppgifter beträffande undervisning och upplysning rörande jordbrukets maskinfrågor. En utvidgad rationell användning av maskiner inom jordbruket utgör en av de viktigaste förutsättningarna för att jordbruket skall kunna förbättra sina arbets- och driftsförhållanden. För att sällskapen skola bliva i stånd att fylla sina uppgifter i nyssberörda avseende torde det vara erforderligt, att hos sällskapen anställas särskilda tjänstemän för handhavande av nämnda uppgifter. Härigenom torde skapas goda möjligheter för att den fortskridande tekniska utvecklingen skall bliva på ett tillfredsställande sätt utnyttjad inom jordbruket. Statsbidrag bör därför beräknas för avlöande av maskinkonsulenter hos sällskapen. Den snabbt fortskridande utvecklingen på det maskintekniska området torde sannolikt medföra, att för ifrågavarande ändamål även böra anställas vissa befattningshavare med lägre utbildning, maskininstruktörer. För närvarande synes emellertid, i vart fall tills ytterligare erfarenhet om behovet vunnits, man böra begränsa sig till att lämna statsbidrag för anställande av maskinkonsulenter.

Såsom jag tidigare uttalat, anser jag, att undervisnings- och upplysningsverksamhet på det husliga arbetets område icke framdeles hör handhas av hushållningssällskapen. Med hänsyn härtill torde sällskapen icke i framtiden böra vara utrustade med befattningshavare med verksamhet på detta område, exempelvis hemkonsulenter och heminstruktörer. Så länge frågan om den s. k. klubbverksamhetens ledning icke är löst, kan det vidare uppenbarligen icke vara lämpligt att införa statsbidrag för avlöande av konsu-

lenter eller andra tjänstemän hos hushållningssällskapen för denna verksamhets omhändertagande. På grund av att utredningar för närvarande pågå rörande husdjurskötselns och fiskets främjande är jag ej heller beredd att nu upptaga frågan om statsbidrag till avlönande av husdjursinstruktörer och fiskeritjänstemän hos hushållningssällskapen. Tidigare denna dag har i propositionen angående den framtida jordbrukspolitiken föreslagits, att handläggningen av bland annat de statliga åtgärderna på täckdikningens område skall överflyttas från sällskapen till lantbruksnämnderna. Därest detta förslag skulle biträdas av riksdagen, torde hos hushållningssällskapen i framtiden täckdikningsförmän icke behöva vara anställda.

Enligt min mening böra alltså hos sällskapen med statsbidrag vara anställda sekreterare, jordbrukskonsulenter, husdjurskonsulenter, trädgårdskonsulenter, maskinkonsulenter, kamrerare, jordbruksinstruktörer och kontorspersonal. Vad angår de skilda hushållningssällskapens behov av statsbidragsavlönade befattningshavare av dessa kategorier må framhållas, att man vid denna frågas avgörande uppenbarligen har att taga hänsyn till de förändringar av sällskapens arbetsområde, som komma till stånd i och med lantbruksnämndernas inrättande och som givetvis komma att verka begränsande på sällskapens behov av personal av vissa kategorier. Emellertid måste å andra sidan även beaktas angelägenheten av att hushållningssällskapen erhålla en sådan personalutrustning, att de kunna på ett fullt tillfredsställande sätt handhava alla de viktiga arbetsuppgifter, som även i fortsättningen komma att påvåla dem.

Hushållningssällskapens behov av sekreterare, husdjurskonsulenter, trädgårdskonsulenter, maskinkonsulenter och kamrerare synes emellertid vara oberoende av den nyss åsyftade arbetsöverflyttningen från hushållningssällskapen till lantbruksnämnderna. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att för varje hushållningssällskap bör beräknas en befattningshavare av en var av dessa fem kategorier. Av skäl, som jag i det följande kommer att ange, torde dock flertalet maskinkonsulentbefattningar icke omedelbart kunna inrättas.

Det för jordbrukskonsulenterna och jordbruksinstruktörerna avsedda arbetsområdet påverkas däremot i viss utsträckning av överförandet till lantbruksnämnderna av vissa uppgifter, som nu handhavas närmast av hushållningssällskapens ifrågavarande befattningshavare. Även om man tager i betraktande, att omfattande arbetsuppgifter kvarstå eller kunna förväntas tillkomma för dessa tjänstemän, måste likväl överförandet av samtliga inre rationaliseringsåtgärder, inbegripet åtgärder avseende betesförbättringar och siloanläggningar, till lantbruksnämnderna få till följd, att hushållningssällskapen kunna ha ett lägre antal tjänstemän av jordbrukskonsulent- och jordbruksinstruktörskategorierna än lantbruksstyrelsen föreslagit i sin senaste utredning. Enligt min mening torde det sålunda vara tillfyllest, om för varje hushållningssällskap utom de två nordligaste beräknas statsbidrag för avlönande av en jordbrukskonsulent samt för Västerbottens läns hushållningssällskap beräknas två och för Norrbottens läns hushållningssällskap tre dy-

lika tjänstemän. Lantbruksstyrelsens förslag, att för ett vart av Stockholms läns och stads, Värmlands läns, Kopparbergs läns, Västernorrlands läns, Västerbottens läns och Norrbottens läns hushållningssällskap skulle beräknas en jordbrukskonsulent utöver vad jag nu angivit, kan jag alltså icke biträda. Antalet jordbruksinstruktörer hos sällskapen torde kunna begränsas i större utsträckning än antalet jordbrukskonsulenter. Frågan härom torde emellertid behöva underkastas ytterligare utredning och övervägande, innan slutlig ståndpunkt tages. I avvaktan på att definitiv ställning kan tagas till denna fråga synes lämpligt, att för varje hushållningssällskap beräknas statsbidragsavlönade jordbruksinstruktörer till samma antal, vartill sällskapet nu har statsbidragsavlönade vandringsrättare, alltså för samtliga sällskap tillhopa 96, samt att vissa åtgärder vidtagas i syfte att underlätta den nedsättning av ifrågavarande antal, som kan komma att befinnas möjlig. Åtgärder av detta slag kommer jag i det följande att föreslå.

Lantbruksstyrelsens i anslutning till 1944 års principbeslut framlagda förslag, att för varje hushållningssällskap skulle beräknas två statsbidragsavlönade befattningshavare av kontorspersonalkategorien, kan jag biträda. Skulle det visa sig, sedan den nya organisationen varit i verksamhet någon tid, att ett stadigvarande behov av ytterligare biträdespersonal uppkommer för sällskapen, torde frågan om en utökning av personalen böra upptagas till övervägande. Försiktigheten synes bjuda, att man tills vidare stannar vid lantbruksstyrelsens förslag.

Enligt vad jag i det föregående förordat, skulle antalet statsbidragsavlönade befattningshavare hos hushållningssällskapen efter omorganisationens genomförande beräknas enligt följande sammanställning (i fråga om jordbruksinstruktörerna allenast provisoriskt):

26 sekreterare,
 29 jordbrukskonsulenter,
 26 husdjurskonsulenter,
 26 trädgårdskonsulenter,
 26 maskinkonsulenter,
 26 kamrerare,
 96 jordbruksinstruktörer,
 52 kontorstjänstemän.

De i yttrandena framförda önskemålen om införande av statsbidragsavlönade befattningar av andra kategorier hos hushållningssällskapen än dem, jag i det föregående räknat med, anser jag mig för närvarande icke kunna understödja. Vad särskilt angår frågan om undervisningskonsulenter må anföras, att arbetsuppgifterna för de konsulenter hos sällskapen, som enligt mitt förslag skola avlönas med statsbidrag, torde komma att i hög grad falla inom undervisningens område. Med hänsyn därjämte till de pågående utredningarna på jordbrukets undervisningsområde synes det åtminstone tills vidare icke lämpligt att inrätta särskilda befattningar såsom undervisningskonsulent hos hushållningssällskapen.

De av 1944 års riksdag godkända riktlinjerna för omorganisation av hushållningssällskapen inneburo, att för sällskapens tjänstemän skulle genomföras en löneroglering av i princip samma art som den, vilken år 1942 beslöts för de lägre lantbruksundervisningsanstaltornas personal. Genom en sådan reglering avsågs bland annat att underlätta befordringsgången mellan sällskapen och undervisningsanstaltorna. Såsom framgår av det föregående, har nu lantbruksstyrelsen framlagt utredning och förslag rörande genomförande för hushållningssällskapens personal av en löneroglering av annan typ, nämligen av principiellt samma innebörd som den år 1946 för skogsvårdsstyrelsernas personal genomförda lönerogleringen. Enligt min mening bör en löneroglering av sistnämnda slag genomföras även för hushållningssällskapens tjänstemän. Härigenom skulle reglerna för dessa tjänstemäns anställnings- och löneförhållanden komma att i huvuddragen överensstämma med motsvarande regler för den civila statsförvaltningens tjänstemän. En dylik överensstämmelse anser jag i likhet med lantbruksstyrelsen och flertalet av de instanser, som yttrat sig över styrelsens förslag, vara av stort värde, särskilt med hänsyn till att för hushållningssällskapens tjänstemän på så sätt komma att gälla i huvudsak samma slags anställnings- och lönebestämmelser som för lantbruksnämndernas personal. Det torde ej heller möta någon svårighet att för sällskapens tjänstemän genomföra en löneroglering enligt av mig nu förordade principer på sådant sätt, att befordringsgången mellan sällskapen och förutberörda skolor — inbegripet trädgårdsskolorna — i erforderlig grad underlättas. Detta syfte synes mig kunna uppnås genom att på lämpligt sätt anpassa lönegradsplaceringen för hushållningssällskapens tjänstemän efter löneförmånerna för skolornas befattningshavare.

Jag avser icke att nu närmare ingå på detaljutformningen av det blivande avlöningsreglementet för hushållningssällskapens befattningshavare. Detta synes så mycket mindre lämpligt som en överarbetning av det civila avlöningsreglementet för närvarande pågår i anledning av 1946 års riksdags beslut om löneroglering för befattningshavare i statens tjänst m. fl. Vid utarbetandet av de avlöningsbestämmelser, som böra gälla för hushållningssällskapens personal, bör uppenbarligen hänsyn tagas till det resultat, vartill man kommer vid överarbetningen av det civila avlöningsreglementet. Emellertid torde jag något få beröra de bestämmelser som böra gälla rörande anställningsformen för sällskapens befattningshavare. Dessa äro nu i regel anställda på viss tid eller tills vidare med ömsesidig rätt till uppsägning. Lantbruksstyrelsen har nu i anslutning till vad som stadgas i skogsvårdsstyrelsernas avlöningsreglemente föreslagit, att de befattningshavare hos hushållningssällskap, varom fråga är, skola tillsättas på viss tid, högst sex år. samt att anställningen skall anses förlängd för samma tid, om ej uppsägning å någondera sidan sker minst sex månader före anställningstidens utgång. Då hushållningssällskapens löneroglering synes böra ordnas i nära anslutning till skogsvårdsstyrelsernas, anser jag, att den av styrelsen ifrågasatta förändringen i anställningsformen för sällskapens tjänstemän bör kom-

ma till stånd. Jag förordar således, att bestämmelserna om anställningsformen för dessa tjänstemän utformas i huvudsaklig anslutning till vad som gäller för skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän.

Jag torde härefter få till behandling upptaga frågorna om de behörighetsvillkor, som böra gälla för tjänstemännen, samt om ordningen för dessas tillsättande och entledigande.

Vad angår sekreterartjänsten är det av största betydelse för hushållningssällskapen, att deras sekreterare äro inom sitt arbetsområde väl förfarna och i övrigt verkligt dugande arbetskrafter. Det synes mig emellertid olämpligt, att alltför snäva behörighetsvillkor upptagas i fråga om dessa befattningar. Krav på att sekreteraren skall ha avlagt viss bestämd examen torde därför icke böra införas. Enligt min mening bör föreskrivas, att sekreterare skall ha förvärvat goda praktiska och teoretiska insikter i lanthushållningen samt i därmed sammanhängande organisatoriska och administrativa frågor ävensom i övrigt ha visat lämplighet för befattningen. Såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, böra jordbruks- och husdjurskonsulenter ha avlagt agronomexamen samt trädgårdskonsulent examen vid Alnarpsinstitutets högre trädgårdskurs. För maskinkonsulentbefattning synes i avvaktan på närmare erfarenhet böra stadgas, att innehavaren skall ha avlagt antingen agronomexamen och därjämte ha genomgått särskild utbildning för maskinkonsulenter eller också ingenjörsexamen å mekanisk avdelning av lägst teknisk fackskola och därjämte ha förvärvat erforderlig jordbruksutbildning. Nämda särskilda utbildning för agronomer torde böra anordnas av jordbrukstekniska institutet i huvudsak på av lantbruksstyrelsen föreslaget sätt. Såsom jordbruksutbildning för ingenjörer för vinnande av kompetens såsom maskinkonsulent torde böra krävas genomgång av ettåriga kursen vid lantbruksskola, eventuellt med dispens från kravet å jordbrukspraktik för inträde vid kursen. Icke heller för kamrerartjänsterna torde det vara lämpligt med för snäva behörighetsbestämmelser. Jag vill därför föreslå, att i fråga om kamrerare skall gälla att de skola ha erforderliga praktiska och teoretiska insikter i bokföring ävensom i övrigt lämplighet för befattningen. Jordbruksinstruktör bör, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, ha genomgått utbildningskurs för sådan befattningshavare och ha förvärvat tillfredsställande erfarenhet. För kontorspersonalen torde få föreskrivas allenast krav å erforderliga teoretiska och praktiska färdigheter. Det synes lämpligt, att, när särskilda skäl därtill föreligga, dispens må kunna medgivas från de föreslagna behörighetsvillkoren. Jag vill dock understryka, att dylik dispens icke bör medgivas utom då den reella kompetensen är väl styrkt.

Med hänsyn till att hushållningssällskapen äro avsedda att bibehålla sin ställning av lokala sammanslutningar håller jag före, att sällskapens förvaltningsutskott böra liksom hittills äga att antaga och entlediga sällskapens tjänstemän. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag emellertid, att förvaltningsutskott vid tillsättande av sekreterar- och konsulenttjänst bör äga att välja innehavare endast bland tre av lantbruksstyrelsen på förslag upp-

förda sökande. En dylik ordning torde få anses befogad i betraktande av de för det allmänna betydelsefulla arbetsuppgifter, som nämnda tjänstemän skola handhava, och överensstämmer med vad som gäller beträffande föreståndare och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna. Däremot anser jag icke skäl föreligga för att denna ordning skall tillämpas jämväl vid tillsättande av kamrerare hos sällskap. Enligt min mening bör därjämte gälla, att beslut om tillsättande och entledigande av befattningshavare hos hushållningssällskap må genom besvär kunna dragas under Kungl. Maj:ts prövning. I detta sammanhang må anföras, att liknande besvärsmått bör stadgas i fråga om förvaltningsutskotts beslut rörande tillämpning av gällande avlöningsföreskrifter.

Vid bedömandet av lönegradsplaceringen för hushållningssällskapens personal synes för att underlätta jämförelse med andra befattningar i motsvarande ställning lämpligast att anknyta till det nuvarande civila avlöningsreglementets löneplan A. Det torde sålunda få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera vid utfärdande av avlöningsbestämmelser för hushållningssällskapen placera de olika tjänsterna i lönegrader, som komma att utgöra de nu till anknytning valda A-lönegradernas motsvarigheter i de avlöningsbestämmelser, vilka den 1 juli 1947 äro avsedda att träda i tillämpning vid den civila statsförvaltningen.

I likhet med allmänna lönenämnden och flertalet övriga remissinstanser vill jag godtaga lantbruksstyrelsens förslag, att sekreterare placeras i en lönegrad, motsvarande civila avlöningsreglementets lönegrad A 28. Härigenom erhåller sekreteraren en något förmånligare löneställning än rektor vid lantmannaskola, vilket jag anser skäligt och jämväl ifrågasatts i 1944 års principproposition.

Jordbruks-, husdjurs-, trädgårds- och maskinkonsulenter torde alla böra givas samma löneställning. Med hänsyn till att ämneslärare vid trädgårdsskola ansetts böra vara i lönehänseende jämställd med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskola kan jag alltså icke biträda lantbruksstyrelsens förslag om placering av trädgårdskonsulent i en lägre löneställning än övriga konsulenter. I syfte att befordringsgången från ämneslärarbefattningarna vid jordbrukets och trädgårdsnäringsens fasta undervisningsanstalter till respektive konsulentbefattningar må underlättas, torde konsulentbefattningarna i lönehänseende böra jämställas med befattningar i lönegrad A 23.

Såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, torde kamrerarna hos hushållningssällskapen böra uppdelas i en högre lönegrupp för sällskapen i Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt i en lägre för övriga hushållningssällskap. I enlighet med vad statskontoret förordat, torde kamrerare i den högre lönegruppen böra hänföras till en löneställning, motsvarande lönegrad A 20, och kamrerare i den lägre lönegruppen till en löneställning, motsvarande lönegrad A 18.

Enligt lantbruksstyrelsens mening skulle jordbruksinstruktör givas samma löneställning som länsस्कogvaktare eller likställas med tjänsteman i lönegrad

A 12. Då nu berörda två befattningar icke synas kunna helt jämföras i fråga om det med dem förenade ansvaret, anser jag i likhet med statskontoret, att löneställningen för jordbruksinstruktör bör motsvara lönegrad A 10.

Vad angår de av mig förordade befattningarna såsom kontorstjänstemän synes det nödvändigt, att en dylik befattningshavare hos varje hushållningssällskap erhåller ställning såsom kanslibitråde och alltså gives en löneställning, motsvarande lönegrad A 7. För de övriga föreslagna kontorstjänstemännen synes böra tillämpas i princip samma befordringgång, som är avsedd att från och med den 1 juli 1947 gälla för skrivbiträden och kontorsbiträden i den civila statsförvaltningen.

Till belysande av det sätt, på vilket av mig i det föregående för olika tjänster beräknade lönegrader motsvaras av lönegrader i den av 1946 års riksdag godkända löneplan nr 1, avsedd att ersätta bland annat nuvarande löneplan A i civila avlöningsreglementet, lämnas följande sammanställning.

Befattningshavare	Av mig beräknad löneställning motsvarar i	
	löneplan A lönegrad	löneplan nr 1 lönegrad
Sekreterare.....	28	31
Jordbrukskonsulent.....	23	26
Husdjurskonsulent.....	23	26
Trädgårdskonsulent.....	23	26
Maskinkonsulent.....	23	26
Kamrerare, lönegrupp I.....	20	23
Kamrerare, lönegrupp II.....	18	22
Jordbruksinstruktör.....	10	14
Kontorspersonal.....	2, 4, 7	6, 8, 11

Beträffande andra avlöningsförmåner till hushållningssällskapens befattningshavare än de kontanta lönebeloppen torde böra tillämpas i huvudsak samma grunder, som enligt civila avlöningsreglementet gälla för statliga befattningshavare. Reglerna om resekostnads- och traktamentsersättning åt sällskapens tjänstemän torde behöva revideras i anledning av den lönereglering, varom nu är fråga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda härvidlag erforderliga bestämmelser. Med anledning av vad Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund anfört rörande ersättning åt sådan tjänsteman, som delvis upplåter sin bostad för expeditionsändamål, vill jag uttala, att särskilda bestämmelser härom synas obehövligen. Jag förutsätter nämligen, att ersättningsfrågor av detta slag regleras utan särskilda åtgärder från det allmännas sida.

Frågan om reglering av pensionsförhållandena för hushållningssällskapens befattningshavare torde chefen för finansdepartementet i annat sammanhang få upptaga till prövning.

Sedan riksdagen fattat beslut i saken, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda avlöningsreglemente för hushållningssällskapen. Därjämte torde Kungl. Maj:t böra utfärda särskild kungörelse angående statsbidrag till

avlönande av befattningshavare hos hushållningssällskap. Enligt denna kungörelse bör statsbidrag få utgå för bestridande av den avlöning och de övriga förmåner utom reseersättning och tjänstgöringstraktamente, som jämlikt avlöningsreglementet skola utgå å vederbörande befattningar. Det torde även böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande behörighetsvillkor samt angående tillsättande och entledigande av befattningshavare.

Den lönerreglering, vartill jag i det föregående avgivit förslag, torde få träda i kraft den 1 januari 1948. Tjänsteman hos hushållningssällskap bör för placering i löneklass enligt de nya avlöningsbestämmelserna äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han före den 1 januari 1948 oavbrutet innehåft motsvarande tjänst hos hushållningssällskap, enligt samma grunder, som vid 1946 års riksdag fastställdes i motsvarande avseende för skogsvårdsstyrelsernas personal. Där tjänsteman hos sällskap vid tillämpning av de nya bestämmelserna skulle lida löneminskning, torde han böra få bibehållas vid sina löneförmåner, därest sällskapet med tillgängliga medel bestrider för ändamålet erforderlig lönefyllnad. Med hänsyn till vad jag anfört rörande utbildningen av maskinkonsulenter torde flertalet av dessa befattningshavare böra beräknas bli tillsatta tidigast från och med den 1 januari 1949. Maskinkonsulentbefattningarna torde dock i vissa fall — eventuellt på grund av medgiven dispens från de formella behörighetsvillkoren — kunna besättas tidigare än vad nyss angivits. Enär lantbruksnämnderna äro avsedda att träda i verksamhet först den 1 juli 1948 och därför komma att erhålla sin personalutrustning först under andra hälften av sagda år, torde innehavarna av sådana jordbrukskonsulentbefattningar, som till följd av vad jag i det föregående förordat bli indragna vid utgången av år 1947, övergångsvis böra under år 1948 så länge de kvarstå i tjänst hos vederbörande hushållningssällskap bibehållas vid erhållen delaktighet i statens pensionsanstalt. Härvid bör statsbidrag utgå för avlöning till befattningshavaren enligt samma villkor som komma att gälla beträffande övriga jordbrukskonsulentbefattningar. I anslutning till min i det föregående angivna ståndpunkt till frågan om antalet jordbruksinstruktörer hos hushållningssällskapen torde den anordning, som jag nu förordat beträffande vissa jordbrukskonsulentbefattningar, böra i princip tillämpas även i fråga om samtliga statsbidragsavlönade vandringsrättarbefattningar, intill dess nyssnämnda fråga blivit definitivt löst. Dessförinnan skulle alltså enligt min mening instruktörsbefattningarna icke besättas med ordinarie innehavare. I avvaktan på den slutliga lösningen av frågan om hemkonsulentverksamhetens organisation torde statsbidrag böra utgå till hushållningssällskapen för avlöning av hemkonsulenter enligt i huvudsak nuvarande grunder. Till kostnader för anställande av fiskeritjänstemän och överkontrollassistenter synas hushållningssällskapen vidare böra äga utfå statsbidrag enligt väsentligen oförändrade grunder, intill dess frågan om organisationen av de statliga åtgärderna till fiskets och husdjursskötselns främjande bragts till en lösning. Till avlöning av täckdikningsförmän och till kostnader för extra arbetskraft för förmedling av täckdiknings- och

gödselvårdsbidrag synas hushållningssällskapen icke böra erhålla statsbidrag för tid efter utgången av innevarande år.»

Motioner.

I motionen *II: 391* har i anslutning till yrkandet, att åtgärderna för främjande av maskinanvändning inom jordbruksdriften skola ankomma på lantbruksnämnderna, yrkats att befattningen såsom maskinkonsulent skall införas i personalstaten för lantbruksnämnd. Motionen *I: 246* utmynnar i hemställan, att till Stockholms läns och stads hushållningssällskap skall utgå statsbidrag till avlönande av fyra jordbruksinstruktörer. I motionerna *I: 257* och *II: 389* har uttalats att tillräckliga skäl föreläge att redan från omorganisationens början utrusta hushållningssällskapen med maskininstruktörer och att frågan om anställande av dylika således icke borde ställas på framtiden. Sistnämnda två motioner innehålla även yrkanden om att de hushållningssällskap, som önska anställa konsulent för driftekonomiska frågor, böra för avlönande av denne erhålla statsbidrag till samma belopp, som komma att utgå till avlönande av övriga konsulenter. Vidare har i motionerna yrkats att avlagd agronomexamen skall liksom för närvarande utgöra villkor för behörighet till befattning såsom sekreterare hos hushållningssällskap. Sistnämnda yrkande har framställts även i motionerna *I: 258* och *II: 390*.

I fråga om lönegradsplaceringen har i motionerna *I: 257* och *II: 389* förordats, att sekreterare, jordbrukskonsulent och jordbruksinstruktörer hos hushållningssällskap skola erhålla samma löneställning som eventuellt bestämmes för motsvarande befattningar hos lantbruksnämnd. Motionen *I: 262* innehåller hemställan, att befattningarna som jordbrukskonsulenter, husdjurskonsulenter, maskinkonsulenter och trädgårdskonsulenter hos hushållningssällskapen måtte jämföras med befattningar i lönegrad A 26 i gällande civila avlöningsreglemente. I motionerna *I: 263* och *II: 394* har yrkats att befattningarna som jordbrukskonsulent skola placeras i lönegrad motsvarande lägst A 24 i nyssnämnda reglemente och att hemkonsulenter och fiskerikonsulenter vid genomförandet av löneroglering för hushållningssällskapens befattningshavare skola antingen placeras i lämplig lönegrad eller på annat sätt beredas motsvarande löneförbättring. Vidare har i dessa motioner yrkats att jordbruksinstruktörerna skola erhålla en löneställning motsvarande lägst lönegrad A 12 i nu gällande civila avlöningsreglemente. Samma yrkande beträffande jordbruksinstruktörernas lönegradsplacering har framställts i motionerna *I: 242*, *II: 371*, *I: 258* och *II: 390*. I de två sistnämnda motionerna har även yrkats, att samtliga kamrerare hos hushållningssällskap skola erhålla löneställning motsvarande lönegrad A 20 i samma reglemente, medan motionerna *I: 261* och *II: 392* utmyнна i hemställan, att av hushållningssällskapens kamrerare de som tillhöra I lönegruppen skola placeras i lönegrad A 24 i gällande civila avlöningsreglemente och de som tillhöra II lönegruppen skola erhålla placering i lönegrad A 21 i samma regle-

mente. Slutligen ha i motionerna *I: 263* och *II: 394* yrkats, att tjänsteman hos hushållningssällskap för placering i löneklass enligt de nya avlöningsbestämmelserna skall äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han före den 1 januari 1948 oavbrutet innehaft motsvarande tjänst hos hushållningssällskap, utan den inskränkning, som innefattades i uttalandet i propositionen att sådant tillgodoräknande skulle ske enligt samma grunder, som vid 1946 års riksdag fastställts i motsvarande avseende för skogsvårdsstyrelsernas personal.

Utskottet.

Vad i propositionen anförts angående de befattningshavare, vilkas löner skola bestridas genom bidrag av allmänna medel, innebär till en början, att frågan om statsbidrag till avlöning av vissa grupper av befattningshavare eller om ändring i nu gällande grunder för statsbidrag till dylika befattningshavare tillsvidare lämnats öppen. Sålunda har nu ej upptagits frågan om grunderna för statsbidrag till hemkonsulenter och fiskerikonsulenter, utan hittills gällande bestämmelser härvidlag ha ansetts böra i huvudsak gälla tillsvidare. Med hänsyn till vad tidigare anförts angående sällskapens blivande arbetsuppgifter ävensom angående föreliggande förslag till omorganisation av verksamheten för främjande av fisket finner även utskottet det lämpligt, att man i den nu aktuella löneregleringen ej inbegriper nu nämnda befattningshavare. Till frågan, huruvida provisoriska löneförbättringsåtgärder böra vidtagas för dem, återkommer utskottet i det följande. Då frågan om ändrade grunder för verksamheten för främjande av husdjurskötseln tillsvidare lämnats åt sidan, finner utskottet likaså i överensstämmelse med vad departementschefen anfört det icke möjligt att nu taga ställning till frågan om inrättande med statsbidrag av särskilda befattningar som husdjursinstruktörer.

Den av utskottet förordade överföringen av jordförbättringsverksamheten från hushållningssällskapen till lantbruksnämnderna bör givetvis, därest densamma kommer till stånd, i och för sig medföra en ej oväsentlig minskning av hushållningssällskapens arbetsbörda. Emellertid bör det, såsom tidigare framhållits, förutsättas, att sällskapens verksamhet på driftsrationaliseringsområde i stället kommer att avsevärt ökas. Det erbjuder tydligen stora svårigheter att redan nu med någon grad av säkerhet bedöma, vilka förändringar i den totala arbetsbördan dessa förskjutningar i arbetsuppgifterna kunna komma att medföra. Såsom i propositionen påpekats, torde man emellertid under alla förhållanden böra räkna med att för varje hushållningssällskap kommer att föreligga behov av en sekreterare, en husdjurskonsulent, en trädgårdskonsulent och en kamrerare. Vad angår behovet av jordbrukskonsulenter och jordbruksinstruktörer, anser utskottet i likhet med departementschefen, att man här bör kunna räkna med någon minskning av personalbehovet. Utskottet har intet att erinra mot departementschefens förslag, att statsbidrag bör beräknas för 29 jordbrukskonsulenter och för 96 jordbruksinstruktörer, därvid dock beträffande de sistnämnda den angivna siffran,

vilken motsvarar det nuvarande antalet med statsbidrag avlönade vandringsrättare, bör anses som provisorisk i avbidan på ytterligare utredningar och överväganden. Någon anledning att, på sätt påyrkats i motionen I: 246, för Stockholms läns och stads hushållningssällskap räkna med statsbidrag för fyra jordbruksinstruktörer, trots att statsbidrag för närvarande utgår endast till tre vandringsrättare, föreligger enligt utskottets uppfattning icke.

I propositionen har, med utgångspunkt från en av lantbruksstyrelsen verkställd utredning, föreslagits, att i fortsättningen till hushållningssällskapen skall utgå statsbidrag även för avlönande av konsulenter med särskild uppgift att bedriva undervisning och upplysning rörande jordbrukets maskinfrågor — maskinkonsulenter. Med hänsyn till den betydelse, som maskin användningen inom jordbruket redan har och i ännu högre grad måste väntas komma att få i fortsättningen, anser även utskottet det angeläget, att sällskapen skola utrustas med den personal, som kan behövas för att sällskapen skola kunna effektivt verka för en ändamålsenlig utveckling av maskin användningen inom jordbruket. Utskottet — som redan förut förklarat sig anse, att driftsrationaliseringen bör omhänderhavas av hushållningssällskapen och alltså icke kan tillstyrka det i motionen II: 391 framställda yrkandet, att maskinkonsulenterna skulle uppföras på lantbruksnämndernas stat — har på grund av vad nu anförts intet att erinra mot förslaget, att statsbidrag till hushållningssällskapen skall beräknas för 26 maskinkonsulenter. På sätt departementschefen framhållit torde det emellertid ej kunna beräknas bliva möjligt att redan från början tillsätta alla dessa befattningar.

I samband med frågan om utbetalande av statsbidrag till maskinkonsulenter torde utskottet även få upptaga det i motionerna I: 257 och II: 389 framställda yrkandet, att dylikt bidrag skulle utgå även för vissa befattningshavare med lägre kompetens — maskininstruktörer. Utskottet finner det väl sannolikt att det, i vart fall sedan maskinkonsulenternas verksamhet kommit i gång, kommer att visa sig nödvändigt att vid sällskapen förutom maskinkonsulenterna även finnas dylika maskininstruktörer. Det synes emellertid lämpligast, att man låter bero med lämnande av bidrag till dylika befattningar, till dess verksamheten hunnit komma igång och någon erfarenhet vunnits angående det sätt, på vilket verksamheten bör bedrivas, och det behov av dylika instruktörer, som kan föreligga. Utskottet avstyrker därför ifrågasvarande yrkande. Utskottet anser vidare att man ej förrän närmare utredning verkställt bör taga ställning till det i samma motioner framställda yrkandet om statsbidrag till driftsekonomiska konsulenter vid sällskapen och finner sig fördenskull ej kunna tillstyrka detsamma.

Vad angår de befattningshavare, till vilkas avlöning statsbidrag bör utgå, ansluter sig utskottet slutligen även till departementschefens förslag, att statsbidrag bör beräknas för sammanlagt 52 kontorstjänstemän. Utskottet vill samtidigt understryka uttalandet i propositionen, att frågan om en utökning av detta antal bör upptagas till övervägande, därest det, sedan den nya organisationen varit i verksamhet någon tid, visar sig att ett stadigvarande behov av ytterligare biträdespersonal föreligger.

I fråga om behörighetsvillkoren för de med statsbidrag avlönade befattningshavarna hos hushållningssällskapen samt om ordningen för dessa tjänstemäns tillsättande och entledigande har utskottet ej funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag. Utskottet kan sålunda ej förordna att, på sätt yrkats i motionerna I: 257 och II: 389 ävensom I: 258 och II: 390, för sällskapets sekreterare skulle uppställas krav på agronomexamen. Det förfaringssätt, som är avsett att tillämpas vid tillsättande av ifrågavarande befattningar, synes tillsammans med de allmänna lämplighetskrav, som föreslagits i propositionen, utgöra en garanti för att endast för ändamålet verkligt lämpade personer skola komma i fråga. Även om det väl torde kunna förutsättas, att till sekreterare i regel komma att utses personer med agronomexamen, synes det icke lämpligt att genom att göra dylik examen till ett absolut kompetenskrav utestänga personer, vilka på annat sätt förvärvat den kompetens, som erfordras för fullgörandet av en hushållningssällskapssekreterares krävande uppgifter, och i övrigt äro lämpliga för posten. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att enligt utskottets uppfattning något dylikt kompetenskrav ej heller bör uppställas beträffande motsvarande befattningshavare i lantbruksnämnden.

Det i propositionen framlagda förslaget till lönereglering för de befattningshavare hos hushållningssällskapen, vilka enligt vad nu anförts böra avlönas med bidrag av statsmedel, innebär att för dessa tjänstemän skall genomföras en lönereglering av principiellt samma innebörd som den, vilken år 1946 företogs för skogsvårdsstyrelsernas personal, och att man sålunda bör söka uppnå motsvarighet med de regler, som gälla för tjänstemännen i den civila statsförvaltningen. Utskottet finner detta förslag innebära betydande fördelar och tillstyrker därför detsamma i princip.

Innan utskottet ingår på frågan om löneställningen för de olika befattningshavare, för vilka enligt det nyss anförda statsbidrag bör beräknas, vill utskottet, med anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389 anförts om att likhet i lönegradsplacering över lag bör vara motiverad för samma slag av tjänstemän hos hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna, framhålla, att en dylik likställighet självfallet bör eftersträvas, då det gäller personer med jämförlig kompetens och jämförliga arbetsuppgifter. Utskottet kan däremot icke finna det lämpligt att man för att uppnå största möjliga enhetlighet skulle fastställa samma lönegradsplacering för befattningshavare vid de båda organen även i sådana fall, där arbetsuppgifternas beskaffenhet faktiskt gör en viss skillnad motiverad.

Utskottet finner det i likhet med departementschefen lämpligt, att man vid bedömandet av lönegradsplaceringen för sällskapens ifrågavarande personal anknuter till det nuvarande civila avlöningsreglementets löneplan A. På Kungl. Maj:t bör sedan, såsom i propositionen anförts, få ankomma att vid utfärdandet av avlöningsbestämmelser för hushållningssällskapen placera de olika tjänsterna i lönegrader, som komma att utgöra de nu till anknytning valda A-lönegradernas motsvarigheter i de avlöningsbestämmelser, vilka

äro avsedda att den 1 juli 1947 träda i tillämpning inom den civila statsförvaltningen.

Vad i propositionen föreslagits angående lönegradsplaceringen för sekreterare, jordbrukskonsulent, husdjurskonsulent, trädgårdskonsulent, maskinkonsulent, kamrerare och kontorspersonal kan utskottet för sin del biträda. Med anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389 anförts därom att det skulle vara olämpligt att göra skillnad i lönehänseende mellan sällskapens sekreterare och lantbruksdirektörerna, vilka senare i propositionen nr 75 föreslagits skola erhålla en lön, ungefärligen motsvarande lönegrad A 29 i nuvarande civila avlöningsreglemente eller motsvarande lön å C-plan, vill utskottet — som i sitt utlåtande över nämnda proposition tillstyrkt sagda förslag — framhålla, att enligt utskottets uppfattning en viss skillnad i fråga om lönegradsplaceringen mellan dessa båda befattningshavare är motiverad med hänsyn till de särskilt ansvarsfulla uppgifter av ekonomisk art i samband med den yttre rationaliseringen, vilka komma att ligga på lantbruksdirektören och till vilka motsvarighet saknas i hushållningssällskapets verksamhet. Utskottet kan alltså icke tillstyrka det i nyssnämnda motioner framställda yrkandet om samma lönegradsplacering för hushållningssällskapssekreterare och lantbruksdirektör, liksom ej heller de i motionerna I: 258 och II: 390, I: 261 och II: 392, I: 262, I: 263 och II: 394 framställda yrkandena om ändringar i fråga om lönegradsplaceringen för kamrerare och konsulenter.

I fråga om jordbruksinstruktörerna har i propositionen föreslagits en lönegradsplacering, motsvarande nuvarande lönegrad A 10, medan i motionerna I: 242 och II: 371, I: 258 och II: 390, samt I: 263 och II: 394 påyrkats en löneställning motsvarande lönegrad A 12. Utskottet finner för sin del med hänsyn till det betydelsefulla och krävande arbete, som kommer att åvila jordbruksinstruktörerna, en något högre löneställning än den i propositionen föreslagna motiverad. Utskottet förordar därför, att jordbruksinstruktörerna skola givas en löneställning, motsvarande lönegrad A 12.

Vad i propositionen anförts angående tidpunkten för den nya löneregleringens ikraftträdande och förfarandet vid övergången till densamma har ej givit utskottet anledning till erinran. Utskottet finner sålunda ej anledning förorda att, på sätt yrkats i motionerna I: 263 och II: 394, i fråga om tillgodoräknande av tidigare tjänstgöring vid placering i lönegrad skola tillämpas andra grunder än dem, som i motsvarande avseende fastställts för skogsårdsstyrelsernas personal.

I motionerna I: 263 och II: 394 har slutligen även yrkats att hemkonsulenter och fiskerikonsulenter vid genomförandet av den nu planerade löneregleringen för ovannämnda befattningshavare skola antingen placeras i lämplig lönegrad eller på annat sätt beredas motsvarande löneförbättring. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid, att man i avbidan på den slutliga lösningen av frågan om organisationen av hemkonsulentverksamheten respektive verksamheten för fiskets främjande ej bör vidtaga någon väsentlig ändring i nu gällande grunder för statsbidrag till avlöning av hemkonsulenter och fiskerikonsulenter. Denna ståndpunkt utesluter givetvis

ej, att statsbidrag bör kunna utgå för att bereda även dessa befattningshavare skälig kompensation för förändringar i levnadskostnaderna. Utskottet förutsätter, att denna fråga kommer att uppmärksammas av lantbruksstyrelsen vid dess avgivande av anslagsäskanden för hushållningssällskapens verksamhet.

Statsanslag till hushållningssällskapen.

Gällande bestämmelser.

Hushållningssällskapen åtnjuta för närvarande statsbidrag till bland annat dels anställande av vissa befattningshavare, dels den allmänna verksamheten, och dels handhavande av förmedlingen av vissa lån.

Såsom framgår av vad i det föregående anförts, utgå sålunda statsbidrag till hushållningssällskapen för anställande av sekreterare, jordbrukskonsulenter (inbegripet husdjurskonsulenter), hemkonsulenter, fiskeritjänstemän, vandringsrättare, täckdikningsförmän och överkontrollassistenter. Hushållningssällskapen kunna vidare erhålla statsbidrag till kostnaderna för extra arbetskraft för handhavande av förmedling av statsbidrag till täckdikning och gödselvårdsanläggningar.

Bestämmelser om statsbidrag till hushållningssällskapens allmänna verksamhet ha meddelats i kungörelsen den 30 mars 1935 (nr 82) angående fördelning av för hushållningssällskapens allmänna verksamhet avsedda anslagsmedel, vilken kungörelse ändrats genom kungörelsen nr 562/1937.

Hushållningssällskapen åtnjuta vidare statsbidrag för handhavande av förmedling av lån från gödselvårdslånefonden, täckdikningslånefonden och jordbrukets maskinlånefond.

I detta sammanhang må tillika erinras, att hushållningssällskapen under senare år tilldelats särskilda statsbidrag för kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder m. m. samt att Värmlands och Kopparbergs läns hushållningssällskap och hushållningssällskapen i de norrländska länen åtnjuta särskilda bidrag ur den del (norrlandsanslaget) av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som avsetts till produktionsbefrämjande åtgärder inom jordbruket i nämnda län.

Av riksdagen godkända riktlinjer.

De av riksdagen godkända riktlinjerna för en omorganisation av hushållningssällskapen och deras verksamhet innebära, att nyssberörda statsbidrag till hushållningssällskapen för dels anställande av vissa befattningshavare, inbegripet viss extra arbetskraft, dels sällskapens allmänna verksamhet, dels handhavande av förmedling av vissa lån, dels ock kostnader för vissa kristidsåtgärder m. m. skulle i regel upphöra att utgå. Samtidigt skulle införas särskilda statsanslag till avlöningar och omkostnader vid hushållningssäll-

skapen, ur vilka anslag sällskapen skulle komma i åtnjutande av bidrag till avlöningar respektive omkostnader. Någon indragning av bidragen från norrlandsanslaget innefattas däremot icke i ifrågavarande riktlinjer.

Med avseende å hithörande spörsmål har dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i princippropositionen uttalat i huvudsak följande.

En uppdelning av de statsmedel, som ställdes till förfogande för förevarande ändamål, i ett avlöningsanslag och ett omkostnadsanslag vore en rationell anordning.

Vad anginge avlöningsanslaget syntes därur böra bestridas grundlöner, ålderstillägg, rörligt tillägg, kristillägg och vikariatsersättning å de befattningar hos hushållningssällskapen, som enligt tidigare angivna grunder borde avlönas med statsmedel. Med utgångspunkt från tidigare beräknade grundlöner och antal med statsbidrag avlönade befattningshavare av skilda slag samt med vissa tillägg för ålderstillägg m. m. syntes erforderligt avlöningsanslag för det första året efter lönereglernas genomförande kunna beräknas till 2 974 000 kronor. Det förutsattes, att särskilt statsbidrag till hushållningssällskap för avlönande av täckdikningsförmän och till extra arbetskraft för förmedling av statsbidrag till täckdikningar och gödselvärdsanläggningar i regel icke komme att utgå framdeles. Likaledes borde det till Jordbrukarungdomens förbund nu utgående statsbidraget till dess lokala verksamhet kunna indragas samt statsbidrag ej utgå till anställande av överkontrollassistenter hos kontrollnämnden.

Hushållningssällskapsutredningen hade ansett en ökning av inkomsterna för samtliga hushållningssällskap med i runt tal 1 300 000 kronor vara skälig. Detta belopp motsvarade närmare 50 procent av utgående allmänt statsanslag och krisanslag. Vid beräkning av för ändamålet erforderligt omkostnadsanslag hade utredningen tagit hänsyn till att vissa av hushållningssällskapens utgifter för avlöningar samt för åtgärder på undervisningens och husdjurskötselns område skulle övertagas av staten. Föredragande departementschefen ansåge sig kunna ansluta sig till utredningens uppfattning angående storleken av den sammanlagda för hushållningssällskapen erforderliga inkomstökningen. Med tillämpning av utredningens beräkningar i fråga om utgiftsbesparingarna skulle för uppnående av sagda inkomstökning erfordras omkostnadsanslag med 2 500 000 kronor. Departementschefen ansåge sig böra förorda ett omkostnadsanslag med nämnda belopp.

För omkostnadsanslagets fördelning mellan hushållningssällskapen borde hittillsvarande grunder i princip tillämpas. Efter avdrag av grundbelopp med 15 000 kronor till ett vart hushållningssällskap borde emellertid enligt lantbruksstyrelsens förslag av resterande del av omkostnadsanslagets tre tiondelar — mot nu sex tiondelar — fördelas efter storleken av den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom respektive hushållningssällskaps områden, en tiondel — mot nu två tiondelar — efter den övriga folkmängden inom samma områden med nu gällande begränsning i fråga om större städer, fem tiondelar — mot nu en tiondel — efter antalet brukningsdelar inom områdena samt en tiondel efter områdenas totalareal. Departementschefen ansåge sig icke kunna helt ansluta sig till lantbruksstyrelsens förslag. Nu gällande bestämmelse, att av ifrågavarande anslagsdel två tiondelar skulle fördelas efter den icke jordbrukande befolkningen med nyssnämnda begränsning i fråga om större städer, borde sålunda bibehållas. Vidare borde allenast fyra tiondelar fördelas efter antalet brukningsdelar.

I anslutning till lantbruksstyrelsens förslag ansåges förenämnda bidrag ur norrlandsanslaget icke böra inräknas i omkostnadsanslaget.

Jordbruksutskottet har i sitt utlåtande i anledning av princippropositionen i huvudsak biträtt eller lämnat utan erinran vad i propositionen anförts rörande anslag till avlöningar och omkostnader vid hushållningssällskapen. Något ställningstagande till frågan om avlöningsanslagets storlek hade utskottet dock icke ansett erforderligt.

Lantbruksstyrelsens förslag.

Beträffande lantbruksstyrelsens förslag hänvisas till redogörelse å s. 69—70 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande:

»Av den tidigare redogörelsen framgår, att hushållningssällskapen för närvarande uppbära statsbidrag bland annat till anställande av vissa befattningshavare, till den allmänna verksamheten — inbegripet vissa kristidsåtgärder — samt till handhavande av viss låneförmedling. I överensstämmelse med 1944 års principbeslut böra bidrag till hushållningssällskapen av nu berörda slag framdeles i regel utgå ur dels ett avlöningsanslag och dels ett omkostnadsanslag. I enlighet härmed böra alltså bidrag till hushållningssällskapen för avlöningar och omkostnader, jämväl omkostnader för handhavande av låneförmedling, i regel utgå endast från avlönings- respektive omkostnadsanslaget. Härigenom skulle skapas principiell överensstämmelse på detta område med flertalet statliga organ.

Från hushållningssällskapens avlöningsanslag torde få bestridas samtliga de avlönings- och andra förmåner, inbegripet sjukvårdsförmåner och flyttningsersättning, som enligt det blivande avlöningsreglementet skola utgå å statsbidragsavlönade befattningar hos hushållningssällskapen. Reseersättning och tjänstgöringstraktamente böra däremot givetvis icke bestridas från avlöningsanslaget utan från de medel, som hushållningssällskapen erhålla för omkostnader eller eljest föfoga över. Riksräkenskapsverkets förslag, att ersättning för sjukvårdsförmåner åt sällskapens befattningshavare skulle redovisas å omkostnadsanslaget, anser jag icke ändamålsenligt, när genom en dylik anordning kontrollen över sjukvårdsförmånernas utnyttjande skulle försvåras. Jag kommer nämligen i det följande att i överensstämmelse med 1944 års principbeslut förorda, att omkostnadsanslaget fördelas på de olika hushållningssällskapen efter schematiska grunder utan hänsyn till de verkliga kostnadernas storlek. Genom redovisning av ersättning för sjukvårdsförmånerna å avlöningsanslaget erhålles möjlighet till kontroll å förmånernas utnyttjande, när bidragen från detta anslag uppenbarligen böra motsvara av hushållningssällskapen författningssenligt utbetalda förmåner.

Lantbruksstyrelsen har i 1946 års utredning med anknytning till nu gällande löneplan A i civila avlöningsreglementet beräknat behovet av anslag till avlöningar vid hushållningssällskapen för första året efter löneregleringens

genomförande till — i runt tal — 3 429 300 kronor. Med utgångspunkt från av mig tidigare framställda förslag rörande det framtida antalet statsbidrags-avlönade befattningshavare i olika lönegrader hos hushållningssällskapen och från nyssnämnda löneplan skulle det årliga behovet av avlöningsbidrag för nämnda befattningshavare kunna approximativt beräknas till ett inemot 860 000 kronor lägre belopp, vilket framgår närmare av följande sammanställning (vari antalet jordbruksinstruktörer upptagits i enlighet med min provisoriska beräkning i det föregående).

Befattningshavare	Löne-grad	Begynnelselön enligt löneplanen (ortsgrupp E) för år	
		och tjänsteman, kronor	till samtliga tjänstemän, kronor
26 sekreterare.....	28	10 110	262 860
29 jordbrukskonsulenter	23	7 650	221 850
26 husdjurskonsulenter	23	7 650	198 900
26 trädgårdskonsulenter	23	7 650	198 900
26 maskinkonsulenter	23	7 650	198 900
6 kamrerare	20	6 414	38 484
20 kamrerare	18	5 670	113 400
96 jordbruksinstruktörer.....	10	3 681	353 376
26 kanslibiträden.....	7	3 195	83 070
26 skriv- och kontorsbiträden	2, 4	2 500	65 000
Summa begynnelselön (ortsgrupp E) till samtliga tjänstemän			1 784 740
Tillägg för löneklassuppflyttningar			200 000
Kallortstillägg, vikariatsersättning, sjukvård m. m.....			40 000
Rörligt tillägg och kristillägg, tillhoppa 31 procent			600 000
Summa kronor			2 574 740

Motsvarande beräkning med utgångspunkt från den av 1946 års riksdag godkända löneplan nr 1, vilken är avsedd att ersätta bland annat nuvarande löneplan A i civila avlöningsreglementet och således skall utgöra grundval för löneplanen för hushållningssällskapens tjänstemän, synes kunna göras enligt följande sammanställning.

Vid jämförelse mellan nu gjorda två beräkningar torde få beaktas, att om tillägg göres till den första beräkningen av erforderligt belopp för provisoriskt lönetillägg enligt för flertalet statstjänstemän nu gällande grunder kommer beräkningens slutsumma att stiga till omkring 2 787 000 kronor. Vidare må framhållas, att den första beräkningen avser bruttolöner och den andra nettolöner. Den första beräkningens slutsumma bör alltså minskas med ett belopp, motsvarande tjänstemännens pensionsavgifter, om beräkningen i fråga skall bli jämförbar med den andra beräkningen. Då nämnda belopp torde kunna uppskattas till omkring 120 000 kronor, skulle en till cirka 2 667 000 kronor justerad slutsumma av den första beräkningen vara jämförbar med den andra beräkningens slutsumma.

¹ Medeltal (avrundat).

Befattningshavare	Löne- grad	Begynnelselön enligt löne- planen (ortsgrupp 3) för år	
		och tjänstemän, kronor	till samtliga tjänstemän, kronor
26 sekreterare.....	31	13 620	354 120
29 jordbrukskonsulenter.....	26	10 560	306 240
26 husdjurskonsulenter.....	26	10 560	274 560
26 trädgårdskonsulenter.....	26	10 560	274 560
26 maskinkonsulenter.....	26	10 560	274 560
6 kamrerare.....	23	8 904	53 424
20 kamrerare.....	22	8 412	168 240
96 jordbruksinstruktörer.....	14	5 832	559 872
26 kanslibiträden.....	11	5 112	132 912
26 skriv- och kontorsbiträden.....	6, 8	14 100	106 600
Summa begynnelselön (ortsgrupp 3) till samtliga tjänstemän			2 505 088
Tillägg för löneklassuppflyttningar.....			200 000
Kallortstillägg, vikariatsersättning, sjukvård m. m.....			40 000
Rörligt tillägg efter 6 procent.....			165 000
Summa kronor			2 910 088

Hushållningssällskapens årliga behov av statsbidrag till avlöningar skulle alltså — med bortseende från att det erforderliga antalet jordbruksinstruktörer ännu endast provisoriskt beräknats — kunna uppskattas till omkring 2 910 000 kronor.

De statsbidrag till avlöningar vid hushållningssällskapen, som enligt mitt förslag framdeles icke skola utgå eller ock ersättas av avlöningsbidrag enligt de nya grunderna, kunna beräknas till något mera än 1 000 000 kronor. Till avlöningar åt ifrågavarande tjänstemän utnyttja emellertid hushållningssällskapen för närvarande delvis även statsbidraget till den allmänna verksamheten. Härigenom torde ytterligare omkring 1 000 000 kronor av statsmedel åtgå till berörda tjänstemäns avlöningar. Hänsyn härtill torde få tagas vid beräkningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag, vilket enligt av mig i det föregående angivna riktlinjer skulle ersätta bland annat anslaget till sällskapens allmänna verksamhet.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att frågan om verksamheten till fiskets och husdjurskötselns främjande av mig lämnats olöst, varför statsbidrag till hushållningssällskapen för anställande av fiskeritjänstemän och överkontrollassistenter tills vidare torde få utgå liksom för närvarande från anslagen till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna respektive Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet. Statsbidrag till hushållningssällskapen för avlöning av hemkonsulenter enligt i huvudsak nuvarande grunder torde vidare i anslutning till vad jag i det föregående anfört, i avvaktan på den definitiva lösningen av frågan om hemkonsulentverksamhetens organisation få bestridas från hushållningssällskapens

¹ Medeltal (avrundat).

avlöningsanslag. Härifrån synas jämväl böra bestridas i det föregående förordade statsbidrag för avlöande under övergångsåret 1948 av sådana jordbrukskonsulenter, vilkas befattningar äro avsedda att indragas i samband med omorganisationen. Å andra sidan bör beaktas, att de av mig föreslagna maskinkonsulentbefattningarna beräknats endast i enstaka fall kunna inrättas före den 1 januari 1949, varför avlöningsmedel för dessa befattningar endast i mindre omfattning behöva beräknas för tid dessförinnan. Slutligen torde jag i detta sammanhang få påpeka, att de nuvarande statsbidragen åt hushållningssällskapen till extra arbetskraft för handhavande av täckdiknings- och gödselvårdsåtgärder, vilka bidrag enligt vad jag i det föregående föreslagit icke skola utgå för tid efter innevarande år, för närvarande utgå ur anslagen till Bidrag till täckdikningar respektive Bidrag till gödselvårdsanläggningar.

Såsom lantbruksstyrelsen beräknat, torde utbetalning från det nya avlöningsanslaget för hushållningssällskapen icke vara erforderlig tidigare än ett halvår efter löneredningens ikraftträdande. På grund härav lär anslaget icke behöva uppföras första gången å riksstaten förrän för budgetåret 1948/49.

Vad angår hushållningssällskapens omkostnadsanslag må erinras om att detta anslag enligt 1944 års principbeslut skulle upptagas med 2 500 000 kronor, varigenom sällskapen beräknades skola erhålla en ökning av inkomsterna för omkostnader med 1 300 000 kronor. Sedermera har, å ena sidan, en viss ökning av nämnda inkomster åstadkommits genom statsmakternas höjning av sällskapens anslag för ändamålet och, å andra sidan, en viss kostnadsstegring ägt rum. Såsom det föregående giver vid handen, grundades därjämte 1944 års principbeslut i detta avseende på delvis andra förutsättningar i fråga om hushållningssällskapens framtida verksamhetsfält och personalstaber än dem, som innefattas i mitt ståndpunktstagande i det föregående. Detta mitt ståndpunktstagande innebär för övrigt, att nämnda fråga i viss utsträckning lämnats öppen. Jag vill visserligen i princip ansluta mig till tanken, att hushållningssällskapens ekonomiska resurser böra förbättras, men med hänsyn till vad jag nyss anfört synes det mig icke möjligt att nu taga definitiv ställning till frågan om storleken av hushållningssällskapens omkostnadsanslag. För ett sådant ställningstagande erfordras enligt min mening ytterligare utredning och överväganden under beaktande av bland annat de arbetsuppgifter och den personaluppsättning, som avsetts för hushållningssällskapen under de nya organisatoriska förhållandena. Jag räknar med att förslag på grundval av utredningen bör kunna föreläggas 1948 års riksdag. I detta sammanhang må påpekas, att omkostnadsanslaget torde, liksom avlöningsanslaget, icke behöva anvisas första gången förrän för budgetåret 1948/49.

Beträffande omkostnadsanslagets fördelning på hushållningssällskapen synes denna böra ske i enlighet med 1944 års principbeslut. Vid fördelningen bör alltså så förfaras, att först ett grundbelopp av 15 000 kronor tillföres varje sällskap och därefter av återstoden å sällskapen fördelas tre tiondelar

efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom sällskapens områden, två tiondelar efter den övriga folkmängden inom samma områden, dock att, där stad inom sådant område har mera än 10 000 invånare, av överskjutande invånarantalet medräknas endast 20 procent, fyra tiondelar efter antalet brukningsdelar inom områdena samt en tiondel efter områdenas totalareal. Med hänsyn till den relativt stora betydelse för de olika hushållningssällskapens omkostnader, som antalet brukningsdelar inom respektive områden har, synes det sålunda lämpligt att grunderna för omkostnadsanslagets fördelning komma att skilja sig från grunderna för fördelning av hushållningssällskapens nuvarande anslag till den allmänna verksamheten på så sätt, att av den anslagsdel, som icke utgår såsom grundbelopp, tre tiondelar överflyttas från att utgå efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden till att utgå efter antalet brukningsdelar.

Såsom lantbruksstyrelsen anfört, skulle vid införande å riksstaten av de i det föregående förordade nya anslagen till avlöningar och omkostnader vid hushållningssällskapen följande två anslagstitlar kunna utgå ur riksstaten, nämligen Bidrag till hushållningssällskapen och Särskilt bidrag till hushållningssällskapen för kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder m. m. Förvaltningsbidrag för låneförmedling torde vidare icke böra utgå för tid efter den 1 januari 1948. De två nya anslagen synas i enlighet med statskontorets förslag böra benämnas Hushållningssällskapen: Bidrag till avlöningar respektive Hushållningssällskapen: Bidrag till omkostnader. Avlöningsanslaget torde få givas karaktär av förslagsanslag, medan omkostnadsanslaget lämpligen anvisas såsom obetecknat anslag.»

Utskottet.

Vad som anförts under här ifrågavarande avsnitt har ej givit utskottet anledning till erinran. Beträffande statsbidraget till avlöning av jordbruksinstruktörer vill utskottet emellertid hänvisa till vad utskottet tidigare förordat angående dessa befattningshavares löneställning.

Utskottets hemställan.

Under återopande av vad i det föregående anförts och under förmålan att uttalandena i propositionen, i den mån de icke där särskilt berörts, icke föranlett någon erinran från utskottets sida, får utskottet hemställa

A. att riksdagen måtte godkänna de grunder för hushållningssällskapens organisation och verksamhet, som i det föregående angivits,

B. att *dels* motionerna I: 242 och II: 371 likalydande, I: 246, I: 259 och II: 395, likalydande, I: 260, I: 261 och II: 392, likalydande, I: 262, I: 263 och II: 394, likalydande, I: 264 och II: 393, likalydande, samt II: 378, II: 391 och II: 396, i

sin helhet, dels motionerna I: 257 och II: 389, likalydande, ävensom I: 258 och II: 390, likalydande, i vad de gälla i propositionen behandlade frågor, må i den mån motionerna eller ifrågavarande delar av desamma icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 19 juni 1947.

På särskilda utskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Mannerskantz, Gillström*, Carl Sundberg*, Sundelin, Krügel*, Heiding, Svedberg, Edin, Henry Johansson och Isaksson*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Gustafson i Vimmerby, Svensson i Ljungskile, Hermansson, Staxäng, Jacobson i Vilhelmina, Johansson i Norrfors, Jonsson i Järvsand, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Falk*, Larsson i Karlstad och Johansson i Torp.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

A. Beträffande avsnittet under rubriken »Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens verksamhet och organisation».

av herrar *Tjällgren, Mannerskantz, Carl Sundberg, Sundelin, Heiding, Isaksson, Gustafson* i Vimmerby, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng, Johansson* i Norrfors och *Larsson* i Karlstad, vilka anført:

Utskottet har i sitt utlåtande i det stycke å s. 13 och 14, som börjar med orden »Vad först» och slutar med orden »för sällskapen» berört frågan om fördelningen av arbetsuppgifterna mellan hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna. Därvid har utskottet erinrat om att det ställningstagande till denna fråga, som utskottet gjort i sitt utlåtande över propositionen nr 75 angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken m. m., innebure, att den verksamhet på den inre rationaliseringens område, som hushållningssällskapen hittills bedrivit, skulle överflyttas till lantbruksnämnderna.

Enligt vår mening skulle det vara lyckligare, om arbetsfördelningen mellan hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna bleve den, som förordats i

den vid sistnämnda utskottsutlåtande fogade reservationen nr 1 av under-
tecknad Tjällgren m. fl. Denna fråga bör dock såsom även utskottet angivit,
avgöras i samband med behandlingen av propositionen nr 75, och vi finna det
 därförligt att utskottet här ej ånyo upptagit densamma. Då vi äro av den
uppfattningen, att en öfverföring av jordförbättringsverksamheten från säll-
skapen till nämnderna skulle avsevärt förminska sällskapens möjligheter att
bedriva ett framgångsrikt arbete även på driftsrationaliseringens område,
anse vi dock, att i förevarande stycke av utskottets utlåtande bort utgå den
mening, som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »för
sällskapen».

B. Beträffande avsnittet under rubriken »Allmänna grunder för hushåll- ningssällskapens organisation.»

1) av herrar *Tjällgren, Heiding, Gustafson* i Vimmerby och *Johansson* i
Norrfors, vilka anfört:

Vi anse att det stycke å s. 22 av utskottets utlåtande, som börjar med or-
den »Den fråga» och slutar med orden »yrkandena härom» bort ha följande
lydelse:

»Vad angår sammansättningen av hushållningssällskapens förvaltningsut-
skott har utskottet intet att erinra mot det i propositionen framlagda försla-
get, att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande samt att sällskapets sekreterare
och lantbruksdirektören skulle vara självskrivna ledamöter i förvaltnings-
utskottet. Däremot finner utskottet i överensstämmelse med den uppfattning,
som uttalats i motionerna I: 258 och II: 390, den i propositionen intagna
ståndpunkten, att landstingen skulle utse vissa ledamöter i sällskapens för-
valtningsutskott, icke förenlig med uppfattningen, att sällskapen böra bibe-
hålla sin karaktär som lokala sammansättningar av jordbrukare. Utskottet
anser i stället det ur alla synpunkter riktigast och ändamålsenligast, att säll-
skapen själva skola utse samtliga ledamöter i förvaltningsutskottet med un-
dantag för ordföranden och de självskrivna ledamöterna. Om den nu av ut-
skottet uttalade uppfattningen vinner riksdagens bifall, kommer tydligen det
i motionerna I: 260 och II: 396 berörda spörsmålet angående sättet för lands-
tingens utseende av ledamöter i sällskapens förvaltningsutskott att bortfalla.
Därest det emellertid skulle beslutas, att landstingen skola utse vissa ledamö-
ter i sällskapens förvaltningsutskott, bör det föreskrivas, att dessa val skola
ske proportionellt.»

2) av herrar *Mannerskantz, Carl Sundberg, Isaksson, Stazäng* och *Larsson*
i Karlstad, vilka anfört:

Vi anse att det stycke å s. 22 av utskottets utlåtande, som börjar med or-
den »Den fråga» och slutar med orden »yrkandena härom» bort ha följande
lydelse:

»Vad angår sammansättningen av hushållningssällskapens förvaltningsutskott kunna de i propositionen angivna reglerna härför enligt utskottets mening icke anses förenliga med önskemålet, att hushållningssällskapen böra behålla sin karaktär av lokala och fria sammanslutningar. Om detta önskemål skall bli uppfyllt, vilket utskottet anser angeläget, bör i stället förvaltningsutskottets majoritet få väljas av sällskapens lantbruksombud. I överensstämmelse med den uppfattning, som uttalats i motionerna I: 264 och II: 393, anser utskottet därför, att hushållningssällskaps förvaltningsutskott bör bestå av ordförande och 12 ledamöter. Ordföranden och en ledamot böra utses av Kungl. Maj:t. Vidare bör landstinget utse tre och lantbruksombuden sex ledamöter, varjämte verkställande tjänstemännen inom sällskapet och lantbruksnämnden böra vara självskrivna ledamöter av utskottet.»

C. Beträffande avsnittet under rubriken »Befattningar hos hushållningssällskapen».

1) av herrar *Tjällgren, Heiding, Gustafson* i Vimmerby och *Johansson* i Norrfors, vilka anförd:

Vi anse, att i utskottets utlåtande under ifrågavarande avsnitt

dels å s. 37 tredje stycket bort utgå den mening, som börjar med orden »Utskottet kan» och slutar med orden »skillnad motiverad»,

dels ock det stycke å s. 38, som börjar med orden »Vad i» och slutar med orden »och konsulenter» bort ha följande lydelse:

»Vad i propositionen föreslagits angående lönegradsplaceringen för jordbrukskonsulent, husdjurskonsulent, trädgårdskonsulent, maskinkonsulent och kontorspersonal kan utskottet för sin del biträda. Med anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389 anförts därom att det skulle vara olämpligt att göra skillnad i lönehänseende mellan sällskapens sekreterare och lantbruksdirektörerna, vilka senare i propositionen nr 75 föreslagits skola erhålla en lön ungefärligen motsvarande lönegrad A 29 i nuvarande civila avlöningsreglemente eller motsvarande lön å C-plan, vill utskottet erinra om vad utskottet nyss anförd angående önskvärdheten av likställighet i lönehänseende mellan befattningshavare hos sällskapen och nämnderna. Denna likställighet är enligt utskottets mening särskilt angelägen beträffande sekreterarna och lantbruksdirektörerna. Huruvida dessa befattningshavare skola erhålla en löneställning, motsvarande 29 lönegraden eller, såsom i propositionen nr 76 föreslagits beträffande sekreterarna, 28 lönegraden, synes i och för sig ej vara av avgörande betydelse. Då utskottet i sitt utlåtande över propositionen nr 75 för lantbruksdirektörerna förordat den högre löneställningen, vill utskottet emellertid här i fråga om sällskapens sekreterare förorda, att även dessa skola erhålla en löneställning, motsvarande lönegrad A 29. Vad vidare angår kamrerarna saknas enligt utskottets mening tillräckliga skäl för att man skulle göra skillnad mellan kamrerarna vid olika sällskap. En löneställning, motsvarande lönegrad A 20, bör i stället enligt utskottets mening anses motiverad beträffande samtliga kamrerare.»

2) av herrar *Mannerskantz, Carl Sundberg, Isaksson, Staxäng och Larsson* i Karlstad, vilka anförde:

Vi anse, att i utskottets utlåtande under ifrågavarande avsnitt, dels å s. 37 tredje stycket bort utgå den mening, som börjar med orden »Utskottet kan» och slutar med orden »skillnad motiverad»,

dels ock det stycke å s. 38, som börjar med orden »Vad i» och slutar med orden »och konsulenter» bort ha följande lydelse:

»Vad i propositionen föreslagits angående lönegradsplaceringen för kontorspersonal kan utskottet för sin del biträda. Däremot kan utskottet ej godtaga departementschefens förslag i fråga om lönegradsplacering för hushållningssällskapens konsulenter, sekreterare, kamrerare och jordbruksinstruktörer. Såsom framhållits i motionerna I: 262 samt I: 263 och II: 394 kräver konsulentverksamheten för att bli till avsedd nytta väl kvalificerade personer, vilka förena gedigna fackkunskaper på vidsträckta ämnesområden med omfattande praktisk erfarenhet. Därtill kommer att tjänsten är både fysiskt och psykiskt ansträngande. Vill man uppehålla bästa möjliga standard inom konsulentkåren, bör densamma tillerkännas en högre löneställning än den i propositionen angivna. Utskottet förordar därför, att jordbrukskonsulent, husdjurskonsulent, maskinkonsulent och trädgårdskonsulent skola erhålla en löneställning, motsvarande lönegrad A 24. Vad härefter angår löneställningen för hushållningssällskapens sekreterare vill utskottet — med anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389 anförts därom att det skulle vara olämpligt att göra skillnad i lönehänseende mellan sällskapens sekreterare och lantbruksdirektörerna, vilka senare i propositionen nr 75 föreslagits skola erhålla en lön ungefärligen motsvarande lönegrad A 29 i nuvarande civila avlöningsreglemente eller motsvarande lön å C-plan — erinra om vad utskottet nyss anförde angående önskvärdheten av likställighet i lönehänseende mellan befattningshavare hos sällskapen och nämnderna. Denna likställighet är enligt utskottets mening särskilt angelägen beträffande sekreterarna och lantbruksdirektörerna. Huruvida dessa befattningshavare skola erhålla en löneställning, motsvarande 29 lönegraden eller, såsom i propositionen nr 76 föreslagits beträffande sekreterarna, 28 lönegraden, synes i och för sig ej vara av avgörande betydelse. Då utskottet i sitt utlåtande över propositionen nr 75 för lantbruksdirektörerna förordat den högre löneställningen, vill utskottet emellertid här i fråga om sällskapens sekreterare förorda, att även dessa skola erhålla en löneställning, motsvarande lönegrad A 29. Vad vidare angår kamrerarna saknas enligt utskottets mening tillräckliga skäl för att man skulle göra skillnad mellan kamrerarna vid olika sällskap. En löneställning, motsvarande lönegrad A 20, bör i stället enligt utskottets mening anses motiverad beträffande samtliga kamrerare.»

Utskottet har i likhet med departementschefen ansett, att man i avbidan på den slutliga lösningen av frågan om organisationen av hemkonsulentverksamheten respektive verksamheten för fiskets främjande ej bör vidtaga någon väsentlig ändring i nu gällande grunder för statsbidrag till avlöning av hemkonsulenter och fiskerikonsulenter. I den mån denna formulering avser ett

godkännande av nuvarande löneställning för ifrågavarande befattningshavare, anse vi att dessa komma att bli i allt för hög grad missgynnade i samband med nu förestående omorganisation av hushållningssällskapen. Vid riksdagens principbeslut år 1944 om hushållningssällskapens organisation hade även hemkonsulenter och fiskerikonsulenter inrymts bland sällskapens befattningshavare. De ingåvos därmed samma förhoppning som övriga om en snart förestående välbehörlig löne reglering. Nu står riksdagen i begrepp att infria dessa förhoppningar beträffande jordbrukskonsulenter, jordbruksinstruktörer m. fl., varigenom dessa löner förbättras med upp till 50 procent. Skulle då hemkonsulenter och fiskerikonsulenter fortfarande få sin avlöning efter i huvudsak oförändrade grunder, måste detta hos vederbörande väcka stark olust och berättigat missnöje. Då vi förstå att det i avbidan på lösningen av vissa organisationsfrågor kan vålla svårighet att tillmötesgå framställningen i motionerna I: 263 och II: 394 om vederbörandes inplacering i lönegrad (detta har dock skett beträffande trädgårdskonsulent, ehuru även utredning om trädgårdsundervisningens ordnande pågår — se s. 16 i propositionen), få vi hemställa att riksdagen i anslutning till nämnda motioners andra alternativ måtte beakta det för nämnda befattningshavare uppkomna läget på så sätt, att näst sista meningen i utskottets motivering (s. 38—39) »Denna ståndpunkt — — — i levnadskostnaderna» gives följande lydelse:

»Denna ståndpunkt utesluter givetvis ej, att statsbidrag kan utgå till sådan provisorisk löneförbättring, som bereder även dessa befattningshavare skäligen avlöningsförhållanden.»

3) av herrar *Sundelin* och *Svensson* i Ljungskile, vilka anförde:

Vi anse, att i utskottets utlåtande under ifrågavarande avsnitt *dels* å s. 37 tredje stycket bort utgå den mening, som börjar med orden »Utskottet kan» och slutar med orden »skillnad motiverad»,

dels ock det stycke å s. 38, som börjar med orden »Vad i» och slutar med orden »och konsulenter» bort ha följande lydelse.

»Vad i propositionen föreslagits angående lönegradsplaceringen för jordbrukskonsulent, husdjurskonsulent, trädgårdskonsulent, maskinkonsulent, kamrerare och kontorspersonal kan utskottet för sin del biträda. Med anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389 anförts därom att det skulle vara olämpligt att göra skillnad i lönehänseende mellan sällskapens sekreterare och lantbruksdirektörerna, vilka senare i propositionen nr 75 föreslagits skola erhålla en lön ungefärligen motsvarande lönegrad A 29 i nuvarande civila avlöningsreglemente eller motsvarande lön å C-plan, vill utskottet erinra om vad utskottet nyss anförde angående önskvärdheten av likställighet i lönehänseende mellan befattningshavare hos sällskapen och nämnderna. Denna likställighet är enligt utskottets mening särskilt angelägen beträffande sekreterarna och lantbruksdirektörerna. Huruvida dessa befattningshavare skola erhålla en löneställning, motsvarande 29 lönegraden eller, såsom i propositionen

nen nr 76 föreslagits beträffande sekreterarna, 28 lönegraden, synes i och för sig ej vara av avgörande betydelse. Då utskottet i sitt utlåtande över propositionen nr 75 för lantbruksdirektörerna förordat den högre löneställningen, vill utskottet emellertid här i fråga om sällskapens sekreterare förorda, att även dessa skola erhålla en löneställning, motsvarande lönegrad A 29.»

4) av herrar *Staxäng* och *Larsson* i Karlstad, vilka anförde:

Vi kunna icke biträda utskottets godtagande av propositionens förslag beträffande förfarandet vid övergången till den nya löneregleringen. Detta förfaringssätt skulle nämligen för hushållningssällskapens äldre befattningshavare innebära påtaglig orättvisa. På grund av den tidigare mycket låga löneställningen inom ett flertal hushållningssällskap skulle inom dylika sällskap så gott som samtliga befattningshavare, oavsett tjänstetidens längd, komma att placeras i samma löneklass, den lägsta inom vederbörande lönegrad. I de sällskap däremot, där ekonomien tillåtit en generösare lönesättning, skulle inplacering i högre respektive högsta löneklass redan från början kunna ske. Den hittills rådande orättvisan, att befattningshavare i samma tjänsteålder och samma befattning fått sin lön utmätt efter vederbörande hushållningssällskaps ekonomiska resurser, skulle enligt utskottets förslag komma att bestå ytterligare inemot ett decennium efter löneregleringens genomförande. Då vi icke kunna inse nödvändigheten av att på vissa formella skäl bibehålla en olikartad och orättvis lönesättning, anse vi, att det stycke å s. 38 i utskottets utlåtande, som börjar med orden »Vad i» och slutar med orden »skogsvårdsstyrelsernas personal», bort ha följande lydelse:

»Vad i propositionen anförts angående tidpunkten för den nya löneregleringens ikraftträdande har ej givit utskottet anledning till erinran. Vad däremot angår förfarandet vid övergången till densamma anser utskottet, i överensstämmelse med den uppfattning som uttalats i motionerna I: 263 och II: 394, att tjänsteman hos hushållningssällskap bör för placering i löneklass äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han före den 1 januari 1948 oavbrutet innehåft motsvarande tjänst hos hushållningssällskap.»

D) Beträffande avsnittet under rubriken »Statsanslag till hushållningssällskapen».

1) av herrar *Tjällgren*, *Heiding*, *Gustafson* i Vimmerby och *Johansson* i Norrfors, vilka anförde:

Som en följd av vad vi tidigare anförde angående löneställningen för sällskapens sekreterare och kamrerare anse vi, att utskottets utlåtande under ifrågavarande avsnitt bort ha följande lydelse:

»Vad som anförts under här ifrågavarande avsnitt har ej givit utskottet anledning till erinran. Beträffande statsbidraget till avlöning av sekreterare, kamrerare och jordbruksinstruktörer vill utskottet emellertid hänvisa till vad utskottet tidigare förordat angående dessa befattningshavares löneställning.»

2) av herrar *Mannerskantz, Carl Sundberg, Isaksson, Staxäng* och *Larsson* i Karlstad, vilka anfört:

Som en följd av vad vi tidigare anfört angående löneställningen för sällskapens sekreterare, konsulenter och kamrerare anse vi, att utskottets utlåtande under ifrågavarande avsnitt bort ha följande lydelse:

»Vad som anförts under här ifrågavarande avsnitt har ej givit utskottet anledning till erinran. Beträffande statsbidraget till avlöning av sekreterare, konsulenter, kamrerare och jordbruksinstruktörer vill utskottet emellertid hänvisa till vad utskottet tidigare förordat angående dessa befattningshavares löneställning.»

3) av herrar *Sundelin* och *Svensson* i Ljungskile, vilka anfört:

Som en följd av vad vi tidigare anfört angående löneställningen för sällskapens sekreterare anse vi, att utskottets utlåtande under ifrågavarande avsnitt bort ha följande lydelse:

»Vad som anförts under här ifrågavarande avsnitt har ej givit utskottet anledning till erinran. Beträffande statsbidraget till avlöning av sekreterare och jordbruksinstruktörer vill utskottet emellertid hänvisa till vad utskottet tidigare förordat angående dessa befattningshavares löneställning.»